

Regeringens proposition

2002/03:136

Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationens
organisation m.m.

Prop.
2002/03:136

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 maj 2003

Göran Persson

Morgan Johansson
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden för att renodla roller och stärka Arvsfondsdelegationens ställning som en egen myndighet inom Regeringskansliet. Ändringarna innebär att Arvsfondsdelegationen beslutar om allt stöd ur Allmänna arvsfonden oavsett beloppets storlek. Om det finns särskilda skäl får regeringen efter förslag från Arvsfondsdelegationen besluta att en annan myndighet skall kunna ges möjlighet att fördela visst stöd under en bestämd tidsperiod. Ändringarna innebär vidare att den personal som handlägger stödärenden åt och är föredragande i Arvsfondsdelegationen samlas i *ett* särskilt kansli inom Regeringskansliet. Det bidrar till att ge Allmänna arvsfonden en tydlig framtoning. Det främjar också en enhetlig policy i hanteringen av stödärenden. I syfte att skapa bättre insyn i Arvsfondsdelegationens verksamhet föreslås att Arvsfondsdelegationen skall bestå av ledamöter från Regeringskansliet och andra ledamöter. En majoritet skall utgöras av personer som inte arbetar i Regeringskansliet. Ordföranden hämtas från Regeringskansliet. Ledamöterna skall ha god kunskap om barn, ungdomar eller personer med funktionshinder. Därigenom leder förslaget även till att Arvsfondsdelegationens kompetens och omvärldskontakter breddas. Regeringen utser ledamöterna.

Ändringar föreslås även när det gäller redovisning och revision. Regeringen föreslår att Kammarkollegiet varje år till regeringen skall lämna en redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfondens tillgångar. Redovisningen skall lämnas i Kammarkollegiets årsredovisning. Härigenom blir Kammarkollegiets kapitalförvaltning av Allmänna arvsfondens tillgångar föremål för granskning av Riksrevisionen inom ramen för årlig revision. Kammarkollegiets redovisning för kapitalförvaltningen av fondens tillgångar skall fogas till regeringens årliga

redovisning till riksdagen. Den som har tagit emot stöd skall efter begäran lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen. Om mottagaren inte har lämnat underlag inom föreskriven tid skall stöd ur fonden betalas tillbaka.

Regeringen föreslår vidare att Arvsfondsdelegationen skall ha en samlad strategi för uppföljning och utvärdering av beviljade stöd. Vid större utvärderingar skall, om det inte finns särskilda skäl, vetenskaplig expertis anlitas.

I propositionen föreslås att den praxis som gäller för stöd till lokaler och anläggningar skall regleras i lagen om Allmänna arvsfonden. Regeringen föreslår därutöver att om inte något hindrar det eller om det av särskilda skäl är obehövligt, skall Arvsfondsdelegationen som villkor för stöd föreskriva att lokalen eller anläggningen skall vara anpassad för personer med funktionshinder.

Prövningstillstånd föreslås dessutom vid överklagande till kammarrätt i mål enligt lagen om Allmänna arvsfonden.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden	5
3	Ärendet och dess beredning.....	9
4	Allmänna utgångspunkter.....	9
4.1	Målgrupp, ändamål och tillämpning	9
4.2	Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen	10
4.3	Fördelning av uppgifter mellan myndigheter	11
4.4	Riksdagens revisorers förslag till riksdagen	13
4.5	Allmänna Arvsfondens och Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning	14
5	Organisation för verksamhet med Allmänna arvsfonden.....	14
6	Redovisning och revision	22
6.1	Allmänna arvsfonden	22
6.2	Arvsfondsdelegationen.....	244
6.3	Regeringens redovisning till riksdagen.....	26
6.4	Underlag från den som beviljats stöd.....	28
7	Övriga frågor	28
7.1	Medel för angelägna utvecklingsområden	28
7.2	Uppföljning och utvärdering av stöd	30
7.3	Stöd till lokaler och anläggningar	32
7.4	Krav på prövningstillstånd i kammarrätt	34
8	Ikraftträdande	34
9	Ekonomiska konsekvenser	35
10	Författningsskomentar	35
10.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden	35
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen (SOU 2002:19)	39
Bilaga 2	Författningsförslag i betänkandet Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen (SOU 2002:19)	45
Bilaga 3	Remissinstanser till betänkandet Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen (SOU 2002:19)	48
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 maj 2003	49

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2002/03:136

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden

dels att 8, 11, 12, 28 och 31 §§, samt rubriken närmast före 8 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas sex nya paragrafer, 7 a, 8 a, 8 b, 9 a, 9 b, och 16 a §§, samt närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

Arvsfondsdelegationen skall ha en samlad strategi för uppföljning och utvärdering av beviljade stöd. Vid större utvärderingar skall, om inte särskilda skäl föreligger, vetenskaplig expertis anlitas.

Stöd ur Allmänna arvsfonden

Handläggning av ärenden om stöd ur Allmänna arvsfonden

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Arvsfondsdelegationen eller annan myndighet beslutar om fördelning av stöd ur Allmänna arvsfonden.

8 §

Arvsfondsdelegationen beslutar om fördelning av stöd ur Allmänna arvsfonden. Om det finns särskilda skäl får regeringen, efter förslag från Arvsfondsdelegationen, besluta att annan myndighet skall fördela visst stöd. Regeringens beslut skall avse en bestämd tidsperiod.

8 a §

Personal i ett särskilt kansli inom Regeringskansliet handlägger stödärenden åt och är föredragande i Arvsfondsdelegationen.

8 b §

Regeringen utser ledamöterna i Arvsfondsdelegationen.

I Arvsfondsdelegationen skall såväl ledamöter från Regerings-

kansliet, varav en är ordförande, som andra ledamöter ingå. En majoritet av ledamöterna skall utgöras av personer som inte arbetar i Regeringskansliet.

Ledamöterna i Arvsfondsdelegationen skall ha god kunskap om barn, ungdomar eller personer med funktionshinder.

Förbindelse och villkor vid stöd till lokaler och anläggningar

9 a §

Den som ur Allmänna arvsfonden beviljas stöd till lokaler eller anläggningar skall förbinda sig att under minst tio år använda den lokal eller den anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsattes när stödet beviljades.

Om inte något hindrar det eller om det inte av särskilda skäl är obehövligt, skall Arvsfondsdelegationen som villkor för stöd föreskriva att lokalen eller anläggningen skall vara anpassad för personer med funktionshinder.

9 b §

Efter ansökan från den som har beviljats stöd kan Arvsfondsdelegationen, om särskilda skäl föreligger, medge undantag i den förbindelse eller från de villkor som anges i 9 a § första stycket.

11 §

Den som beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden skall föreläggas att inom viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen redovisa hur medlen har använts.

Den som beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden skall föreläggas att inom viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen redovisa hur medlen har använts *och på begäran lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen.*

12 §

Stöd ur fonden skall betalas tillbaka

1. om stödet inte har förbrukats inom angiven tid eller för avsett ändamål,
2. om mottagaren inte inom föreskriven tid har lämnat redovisning enligt 11 §,
3. om mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att stöd ur fonden har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta.

Stöd till lokaler eller anläggningar skall återbetalas helt eller delvis

1. om användningen av lokalen eller anläggningen ändras, eller
2. om lokalen eller anläggningen säljs inom en tioårsperiod, utan Arvsfondsdelegationens medgivande

16 a §

Kammarkollegiet skall varje år till regeringen lämna en redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfonden som avser det senast avslutade räkenskapsåret. Redovisningen skall lämnas i Kammarkollegiets årsredovisning.

28 §

Kammarkollegiets beslut enligt 13 § och 27 § fjärde stycket får överklagas *till länsrätten*. I övrigt får beslut enligt denna lag inte överklagas.

Kammarkollegiets beslut enligt 13 § och 27 § fjärde stycket får överklagas *hos allmän förvaltningsdomstol*.

Prövningsstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I övrigt får beslut enligt denna lag inte överklagas.

31 §¹

Regeringen skall varje år före juni månads utgång lämna redovisning till riksdagen för hur *medel från Allmänna arvsfonden fördelats under föregående budgetår* samt ange den kommande inriktningen av stödet.

Regeringen skall varje år före juni månads utgång lämna redovisning till riksdagen för hur Allmänna arvsfonden *har förvaltats och hur stöd från fonden har fördelats under föregående räkenskapsår* samt ange den kommande inriktningen av stödet.

¹ Senaste lydelse 1996:309.

*Kammarkollegiets redovisning
för kapitalförvaltningen av fonden
skall fogas till regeringens redovisning till riksdagen.* Prop. 2002/03:136

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004. Ärenden angående fördelning av stöd handläggs enligt 8 § i sin tidigare lydelse om ärendet har överlämnats till regeringen före ikraftträdandet. Beslut som avses i 28 § och som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

Riksdagens revisorer tog i april 1999 initiativ till att granska Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen (Rapport 1999/2000:2). Granskningen inriktades främst på Allmänna arvsfondens och Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning samt Arvsfondsdelegationens verksamhet.

Efter avslutad granskning och remissbehandling överlämnade Riksdagens revisorer förslaget (Förs. 1999/2000:RR9) Allmänna arvsfonden till riksdagen. Revisorerna föreslog att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad de anfört

- om Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning och revision av verksamheten,
- om stödfördelningen ur Allmänna arvsfonden,
- om Arvsfondsdelegationens verksamhet,
- om rapporteringen till riksdagen.

Förslaget behandlades av socialutskottet, som ansåg att Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen borde utredas ytterligare. Riksdagen gav därefter regeringen till känna att en utredning borde tillsättas med uppdrag att ge en allsidig belysning av de olika frågeställningar som väckts av Riksdagens revisorer samt – om det behövdes – föreslå förändringar (bet. 2000/01:SoU2, rskr. 2000/01:21).

I december 2000 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att bl.a. se över Allmänna arvsfondens rättsliga ställning och för att överväga alternativa organisationsmodeller för fondens och Arvsfondsdelegationens verksamhet (dir. 2000:91). Utredningen antog namnet 2000 års arvsfondsutredning (S 2000:06). Utredningen överlämnade i januari 2002 betänkandet Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen (SOU 2002:19). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. De lagförslag som lades fram i betänkandet finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna redovisas i *bilaga 3*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr 2002/1304/STa).

I propositionen föreslår regeringen dessutom att prövningstillstånd införs vid överklagande till kammarrätt. Förslaget har inte utretts och remissbehandlats på annat sätt än att Domstolsverket under hand har beretts tillfälle att lämna synpunkter i denna fråga. Prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätt är numera att betrakta som huvudregel. Mot bakgrund av detta är denna frågas beskaffenhet i detta sammanhang av sådant slag att *Lagrådets* hörande skulle sakna betydelse.

Förslagen i denna proposition bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, vänsterpartiet och miljöpartiet.

4 Allmänna utgångspunkter

4.1 Målgrupp, ändamål och tillämpning

Allmänna arvsfonden skall främja utveckling av verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn (0–11 år), ungdomar (12–25 år) och personer med funktionshinder. Allmänna arvsfonden inrättades år 1929

genom lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden. Den nuvarande lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden trädde i kraft den 1 juli 1994. Ändamålet med stödet skall vara framåtsyftande och stöd skall därför först och främst gå till nyskapande och utvecklande verksamhet. Fondmedel får ges till organisationer som bedriver ideell verksamhet. Om det finns särskilda skäl kan även en offentlig huvudman få del av medlen. Att verksamheten skall ha ideell karaktär innebär att varken kommersiell verksamhet eller offentliga åtaganden kan komma i fråga för stöd. Enskilda personer kan aldrig beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden.

Stöd kan även lämnas till anläggningar, lokaler och utrustning om det bedöms som särskilt angeläget. För att inte frångå kravet på att ändamålet skall vara framåtsyftande, kan sådant stöd lämnas till ideella organisationers anläggningar, lokaler eller utrustning endast om det behövs för att en verksamhet skall kunna utvecklas. Sådant stöd får däremot inte lämnas som ett allmänt stöd till en löpande verksamhet.

Ursprunglig målgrupp för Allmänna arvsfondens medel var barn och ungdom. Från och med år 1969 utvidgades målgruppen till att också avse personer med funktionshinder.

4.2 Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen

Upphovet till arvsfonden

Allmänna arvsfonden kom till genom ett beslut av 1928 års riksdag i samband med att arvsrätten begränsades. Kusiner och avlägsnare släktingar uteslöts från arvsrätt vilket ledde till att det allmännas arvsrätt utökades väsentligt. Skälet till begränsningen var en förändrad syn på arvsrätt. Förutom blodsband skulle det också finnas en social och ekonomisk samhörighet mellan arvlåtare och arvtagare. Släktens betydelse hade minskat och släktkänslan ansågs bli svagare eller upphöra helt när det blev fråga om mer avlägsna släktingar. Frågan om hur det allmännas arv skulle användas för att närma sig arvlåtarens önskemål fick därmed större betydelse. För att förhindra att begränsningen i arvsrätten skulle ge en negativ reaktion hos allmänheten av slaget att "staten konfiskerar arvsmedel" fick medlen inte blandas ihop med statens övriga inkomster eftersom skälet till den begränsade arvsrätten inte var att tillföra staten inkomster för att täcka löpande utgifter. Kvarlåtenskap som inte övergick till en arvsberättigad släkting skulle i stället tillfalla en särskild fond, Allmänna arvsfonden.

Arvsfondens värde och fördelning av medel

Nittio procent av de medel som tillfallit Allmänna arvsfonden under ett år samt direktavkastningen delas efter ansökan ut till olika projekt. Resten läggs till fondens kapital. Fondens bokförda tillgångar var den 31 december 2001 ca 1 096 miljoner kronor och den 31 december 2002 ca 1 129 miljoner kronor. Vid samma mättillfällen var tillgångarnas marknadsvärde ca 3 362 miljoner kronor år 2001 och ca 2 424 miljoner kronor år 2002. Under år 2001 kom det in drygt 199 miljoner kronor

netto till fonden och för budgetåret 2002 fanns det inklusive avkastningen cirka 257 miljoner kronor att fördela.

Enligt ett beslut av regeringen från år 1991 skall en fjärdedel av de medel som delas ut från fonden gå till ungdomsprojekt. Resten fördelas till projekt för personer med funktionshinder och till projekt för barn.

Under år 2001 gick cirka 15 miljoner kronor till administrativa kostnader. Kostnaderna avser såväl dödsboavveckling och fondförvaltning som handläggning av ansökningar, informationsverksamhet, uppföljning och utvärdering m.m.

Arvsfondsdelegationen

Formellt sett är det regeringen som beslutar om stöd ur Allmänna arvsfonden. Så har det alltid varit men genom en lagändring år 1969 öppnades en möjlighet för regeringen att i vissa fall delegera beslutanderätten till en underordnad myndighet.

Arvsfondsdelegationen skapades i och med den nya lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden som började gälla år 1994. Skälet var att regeringen skulle avlastas arvsfondsärenden som inte kräver ställningstagande från regeringen. Då en mer allmän decentralisering av beslutanderätten skulle kunna leda till brist på enhetlighet vid prövningarna av arvsfondsärenden och försvåra möjligheterna till uppföljning och erfarenhets-spridning beslutade riksdagen att en ny statlig myndighet, Arvsfondsdelegationen, skulle inrättas direkt under regeringen. Det var viktigt att den myndighet som skulle fatta besluten var knuten till regeringen så att myndigheten fick tillgång till den dialog som pågår mellan Regeringskansliet och berörda samhällssektorer. Ytterligare ett motiv för en nära anknytning till regeringen var att möjligheterna till förnyelse och utveckling av den reguljära politiken skulle minska utan tillgång till den kunskap som Arvsfondsdelegationen tillgodogör sig via projekten.

Arvsfondsdelegationen består av högst sju ledamöter som utses av regeringen. Ordföranden är statssekreterare i Socialdepartementet och vice ordföranden är statssekreterare hos det statsråd som ansvarar för ungdomsfrågor. Övriga ledamöter är tjänstemän inom respektive departement. Arvsfondsdelegationen har två kanslier. Det ena är knutet till Socialdepartementet och handlägger ärenden om stöd till förmån för personer med funktionshinder och till förmån för barn under 12 år. Det andra kansliet är i dag knutet till Utbildningsdepartementet och handlägger ärenden om stöd till förmån för ungdomar i åldern 12–25 år. Placeringen av det andra kansliet är avhängigt av vilket departement som ansvarar för ungdomsfrågorna.

4.3 Fördelning av uppgifter mellan myndigheter

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet förvaltar Allmänna arvsfonden som en särskild fond, skild från statskapitalet. Kollegiet företräder fondens intressen, för talan i mål och ärenden som rör fonden och betalar ut beviljat stöd efter rekvisition. Kollegiet bevakar också att dödsbon som fonden har del i avvecklas

på ett riktigt sätt och tar ställning i frågor som rör återbetalning av stöd från fonden.

Kapitalförvaltningen sker i syfte att tillgodose både behovet av en god direktavkastning och önskemålet om värdebeständighet. Förvaltningen av Allmänna arvsfonden och andra fondmedel som Kammarkollegiet förvaltar – förutom stiftelser – regleras i förordningen (1987:778) om placering av fondmedel under Kammarkollegiets förvaltning. Tillgångarna förvaltas i ett räntekonsortium och ett aktiekonsortium. För både konsortierna är Kammarkollegiets konkreta mål att över en femårsperiod överträffa fastställda jämförelseindex. Enligt förordningen får aktier och därmed jämställda placeringar utgöra högst 60 procent av de förvaltade tillgångarnas bokförda värde.

Från år 2001 placerar Kammarkollegiet på liknande sätt som sjunde AP-fonden tillgångar endast i företag som följer de internationella konventioner på etik- och miljöområdena som Sverige undertecknat. Uppgiften att kontrollera att bestämmelserna efterlevs sköts av en extern konsult. Konsulten går igenom Kammarkollegiets aktieportfölj två gånger per år och rekommenderar i förekommande fall att avstå från investering. Det etiska arbetet har stor utvecklingspotential. Att använda kriterier från internationella konventioner som grund för kapitalförvaltning kan på sikt bidra till att stärka både intresset för konventionsarbete och uppföljningen av att konventioner efterlevs. Regeringen anser att Kammarkollegiets arbete med en etisk grundsyn vid placeringar i företag är bra. Det är ett viktigt arbete som bör fortsätta.

I vissa fall får Allmänna arvsfonden avstå från arv eller försäkringsbelopp till någon annan. Kammarkollegiet beslutar i dessa ärenden när värdet enligt bouppteckningen inte överstiger två miljoner kronor. I övriga ärenden beslutar regeringen. Kammarkollegiet skall även överlämna ärenden av särskild vikt till regeringen.

De kostnader Kammarkollegiet har för att företräda och förvalta Allmänna arvsfonden betalas ur fonden enligt regler som regeringen bestämmer.

Arvsfondsdelegationen

Arvsfondsdelegationens uppgift är att fördela stöd ur fonden, följa upp projekt som beviljats stöd samt informera allmänheten om fondens ändamål och användningsområde. Arbetsuppgifterna regleras i förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden. Ansökningar om stöd ställs till Arvsfondsdelegationen. Har ärendet principiell betydelse eller är det av större vikt avgör regeringen ärendet. Regeringen avgör även ärendet när Arvsfondsdelegationen anser att stöd bör lämnas med mer än 300 000 kronor.

I beslut om stöd till vissa projekt som sträcker sig över flera år kan regeringen ange att Arvsfondsdelegationen under de kommande åren får besluta om stöd. Beloppsgränsen i sådana beslut är maximalt 500 000 kronor per år.

Ärendena förbereds av Arvsfondsdelegationens två kanslier. Beredningen kan medföra omfattande kontakter med berörda sakenheter inom Regeringskansliet. Här kan Arvsfondsdelegationen dra nytta av de sedvanliga beredningsrutinerna hos sin värmyndighet.

Arvsfondsdelegationen kan delegera beslut om stöd från Allmänna arvsfonden till ordföranden och vice ordföranden. Delegationsordningen har närmare fastställts i den arbetsordning som gäller för Arvsfondsdelegationen. Ordföranden beslutar om ansökningar som avser projektstöd för barn och personer med funktionshinder. Vice ordföranden beslutar om ansökningar som avser projektstöd för ungdomar. Ordförandens och vice ordförandens rätt att besluta begränsas i arbetsordningen till de ärenden där det är uppenbart att beslutet överensstämmer med gällande praxis i motsvarande ärenden.

Arvsfondsdelegationen verkar för att information om Allmänna arvsfonden och resultat av projekt når ut till allmänheten, potentiella projektanordnare samt till myndigheter, politiker och organisationer. Sedan år 2000 ger Arvsfondsdelegationen ut en årsbok med en projektkatalog. Katalogen innehåller samtliga projekt som under året fått stöd. Information sprids även via en webbplats (www.arvsfonden.nu), på årliga arvsfunds dagar som Arvsfondsdelegationen anordnar, vid seminarier etc.

Kostnaderna för Arvsfondsdelegationens verksamhet betalas med medel ur Allmänna arvsfonden på grunder som regeringen har bestämt. Regeringskansliet fattar beslut om dimensioneringen av kanslierna och rekviderar medel för kostnaderna från Kammarkollegiet. Arvsfondsdelegationen har varken egen personal eller egen ekonomi.

Regeringen

Regeringen beslutar om stöd som överstiger 300 000 kronor och i ärenden som har principiell betydelse eller annars är av större vikt. Det är också en uppgift för regeringen att uppdra åt en annan myndighet än Arvsfondsdelegationen att besluta om stöd ur Allmänna arvsfonden. Detsamma gäller för beslut om grunder för betalning av kostnader för olika myndighetsuppgifter, t.ex. administrativa kostnader för handläggning av ansökningar.

Varje år skall regeringen enligt lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden avge en redovisning till riksdagen för hur medel från fonden har fördelats året innan samt ange den kommande inriktningen av stödet. Förutom en redovisning av stödet har regeringen valt att redovisa vissa allmänna riktlinjer för det framtida stödet samt vissa områden eller frågor som skall vara särskilt prioriterade det kommande året.

Beslut om en samlad redovisning av hur Allmänna arvsfondens medel används fattades av riksdagen redan hösten 1989 (bet. 1989/90:SoU3, rskr. 1989/90:14). Bakgrunden var att riksdagen vid ett flertal tillfällen funnit anledning att göra uttalanden om regeringens tillämpning av ändamålsbestämmelsen i 5 § lagen om Allmänna arvsfonden.

4.4 Riksdagens revisorers förslag till riksdagen

Riksdagens revisorer kom fram till att det fanns oklarheter kring Allmänna arvsfondens och Arvsfondsdelegationens rättsliga reglering och revisionen av verksamheten (Förs. 1999/2000:RR9). Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen borde slås samman till en myndighet och regeringen borde överväga att placera myndigheten

utanför Regeringskansliet. Revisorerna efterlyste vidare en mer oberoende rapportering och revision av den verksamhet som bedrivs med Allmänna arvsfondens medel. Uppföljningen och utvärderingen av projekten behövde utvecklas och projekten borde i ökad omfattning följas upp av externa utvärderare. Regeringens fastslagna prioriteringar borde även i större utsträckning än tidigare påverka fördelningen av medel. Omfattningen av de så kallade särskilda satsningarna borde dessutom framgå av regeringens årliga skrivelse till riksdagen. Rapporteringen i skrivelsen behövde ses över och det bokslut som bifogades borde vara reviderat. Möjligheten att följa verksamhetens utveckling i skrivelsen under budgetåren behövde också förbättras.

4.5 Allmänna Arvsfondens och Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning

Allmänna arvsfonden är en självständig och självägande förmögenhetsmassa av allmännyttig karaktär. Fonden är en juridisk person och faller utanför området för statlig revision eftersom fonden inte omfattas av generella regler om revision för juridiska personer. Allmänna arvsfonden har även en unik rättslig ställning till följd av dess uppgift och det sätt fonden skapats på och regleras.

Arvsfondsdelegationen är en myndighet direkt under regeringen. Den tillhör gruppen nämndmyndigheter. Ledamöterna i nämnden, som utses av regeringen, utgör tillsammans delegationens ledning. Karaktäristiskt för en nämndmyndighet är att den ansvarar för verkställighetsbeslut inom ett avgränsat område genom en i grunden kollektiv beslutsform. En nämndmyndighet kan ha en värdmyndighet och den behöver inte ha egen personal eller egen ekonomi. Arvsfondsdelegationens värdmyndighet är Regeringskansliet.

5 Organisation för verksamhet med Allmänna arvsfonden

Regeringens förslag: Bestämmelser som syftar till att renodla roller och förstärka Arvsfondsdelegationens ställning som egen myndighet införs i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Arvsfondsdelegationen beslutar om fördelning av allt stöd ur Allmänna arvsfonden. Om det finns särskilda skäl får regeringen, efter förslag från Arvsfondsdelegationen, besluta att annan myndighet skall fördela visst stöd. Regeringens beslut skall avse en bestämd tidsperiod.

Personal i ett särskilt kansli inom Regeringskansliet handlägger stödärenden åt och är föredragande i Arvsfondsdelegationen.

I Arvsfondsdelegationen skall såväl ledamöter från Regeringskansliet, varav en är ordförande, som andra ledamöter ingå. En majoritet skall utgöras av personer som inte arbetar i Regeringskansliet. Ledamöterna, som skall ha god kunskap om barn, ungdomar eller personer med funktionshinder, utses av regeringen.

Regeringens bedömning: Arvsfondsdelegationen skall fortsätta vara en nämndmyndighet inom Regeringskansliet.

Arvsfondsdelegationens ledamöter bör förordnas för högst två år med möjlighet till förlängning. Arvsfondsdelegationen bör vidare ha möjlighet att knyta till sig sakkunniga. Förordnandets begränsning i tid och möjligheten att utse sakkunniga bör leda till ändringar i förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden.

Myndigheter som fördelar stöd ur Allmänna arvsfonden bör välja en modell för hanteringen av stödet som ger arvsfonden en tydlig framtoning.

Arvsfondsutredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslog dock att Arvsfondsdelegationens rätt att bevilja stöd skulle begränsas till högst en miljon kronor. Utredningen har vidare inte föreslagit några lagändringar till följd av de bedömningar som gjorts.

Remissinstanserna: Många remissinstanser betonar värdet av att Arvsfondsdelegationen har tillgång till allsidig verksamhetskunskap och omvärldskontakter. *Hjälpmiddelsinstitutet* anser att det är en grundläggande förutsättning för att satsningar både skall ske på rätt område och för att de skall få långsiktiga effekter. *Socialstyrelsen*, *Statens Folkhälsoinstitut*, *Statens Kulturråd*, *Handikappförbudens Samarbetsorgan (HSO)*, *De Handikappades Riksförbund (DHR)*, *Synskadades Riksförbund (SRF)* och *Unga Allergiker* tillstyrker förslaget att Arvsfondsdelegationen skall vara en nämndmyndighet inom Regeringskansliet. Handikapporganisationerna är överlag mycket positiva med nuvarande ordning och vill inte se en byråkratisering av hanteringen med stödärenden. SRF pekar även på betydelsen av att regeringen genom stödgivningen får kunskap om organisationernas behov inför handikappolitiska ställningstaganden. *Statskontoret*, *Ekonomistyrningsverket* och *Kammarkollegiet* avstyrker förslaget om att Arvsfondsdelegationen skall vara en nämndmyndighet inom Regeringskansliet. De anger som främsta skäl emot en placering i Regeringskansliet att det finns en risk för sammanblandning av statens finanser och medel ur Allmänna arvsfonden. Statskontoret menar också att en sådan ordning går emot den strävan som finns att avlasta regeringen förvaltningsärenden. Statskontoret och Kammarkollegiet förordar i stället att Arvsfondsdelegationens uppgifter helt koncentreras till Kammarkollegiet. Ekonomistyrningsverket anser att en lämplig lösning är en nämnd som stöder sig på en värdmyndighet. Riksrevisionsverket, som inte yttrat sig över organisationen, delar utredarens uppfattning om att kretsen av myndigheter som fördelar stöd ur fonden bör begränsas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning:

Viktiga kriterier vid val av organisationsmodell

Medel ur Allmänna arvsfonden skall stimulera till verksamhet som innebär utveckling och att nya idéer prövas. Verksamheten skall ha ideell

karaktär vilket innebär att stödet i första hand skall ges till organisationer som bedriver ideell verksamhet. Verksamheterna skall vidare vara till förmån för barn, ungdomar och personer med funktionshinder. Därigenom blir de medel som fördelas ur Allmänna arvsfonden i första hand barn-, ungdoms- och handikapporganisationers medel för att utveckla och pröva nya idéer som kan vara till nytta för organisationernas målgrupper. I detta ligger att målgruppernas upplevelse och erfarenheter av vad som är utvecklande och nyskapande har stor betydelse. Regeringen anser därför att den syn som målgruppernas organisationer har på Allmänna arvsfonden och organisationen av dess stödgivande verksamhet måste väga tungt i sammanhanget.

En myndighet som skall bedöma om projektansökningar är nyskapande och utvecklande samt ha ansvar för övergripande uppföljning, utvärdering och erfarenhetsspridning av projekt behöver ha tillgång till god omvärlds- och verksamhetskunskap och goda omvärldskontakter. De tjänstemän/anställda som bereder ansökningar om medel ur Allmänna arvsfonden behöver, för att kunna presentera ett bra underlag för beslutsfattarna, fortlöpande kunna diskutera och inhämta synpunkter från personer med god kunskap om och erfarenhet av de olika områdena. Dialogen underlättas om dessa tjänstemän/anställda finns i anslutning till fondens kansli. Goda omvärldskontakter är vidare till stor nytta vid erfarenhetsspridning samt vid uppföljning och utvärdering.

Projektansökningar, den dialog som äger rum inför och under pågående projekt samt resultat från drivna projekt genererar viktig kunskap för beslutsfattare som verkar inom berörda samhällssektorer. Denna kunskap kan på ett smidigt och effektivt sätt komma till nytta om den utvecklas i en miljö där den kan komplettera redan befintlig kunskap. Det innebär bl.a. att utvecklande och nyskapande verksamheter inom barn- ungdoms- och handikappområdet effektivt kan fylla en funktion inom ungdoms-, barn- och handikappolitiken om kunskapen på ett naturligt sätt kommer in i handläggares och beslutsfattares vardag.

Handläggningen av ärenden måste ske på ett enhetligt sätt för att inte äventyra trovärdigheten och legitimiteten i prövningsförfarandet. Sprids ärendehanteringens finns en uppenbar risk att praxis inte blir enhetlig. Möjligheterna att väga behov mot varandra skulle även minska och uppföljningen och erfarenhetsspridningen försvåras. Dessutom överlappar målgrupperna varandra. Hantering av ansökningar kan därför kräva en samlad kunskap om de olika målgrupperna.

Ytterligare ett viktigt kriterium vid val av organisationsmodell är att ge Allmänna arvsfonden en tydlig egen framtoning. Avsikten med detta är att bidra till att allmänheten blir medveten om vad Allmänna arvsfonden står för. En tydlig framtoning understryker även gränsdragningen mellan medel från arvsfonden och medel via anslagstilldelning. För många aktörer som hanterar projektansökningar kan leda till att arvsfondens framtoning minskar eftersom det kan uppstå skillnader i handläggning och bedömningar.

Verksamheten måste även vara kostnadseffektiv. Det innebär bl.a. att organisationen för Allmänna arvsfondens verksamheter inte skall göras mer kostsam än nödvändigt. Det innebär även att myndigheten måste ha kraft att verka och att utvecklas.

All verksamhet med Allmänna arvsfonden måste kunna granskas på ett effektivt och meningsfullt sätt. Regeringen återkommer i avsnitt 6 till förslag om redovisning av bl.a. Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationens verksamhet.

Arvsfondsdelegationen en nämndmyndighet inom Regeringskansliet

Regeringen kan konstatera att arvsfondsutredningen i sin analys av Allmänna arvsfondens och Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning, redovisning och revision inte har funnit några problem som i första hand bör lösas genom att förändra arvsfondsverksamheternas organisatoriska placering. De förändringar som behöver genomföras kan lösas på annat sätt. Utredaren anser vidare att Arvsfondsverksamhetens olika uppgifter skiljer sig mycket åt och har få kontaktpunkter. De kan därför ligga på olika myndigheter. Regeringen har redan nu ett samlat ansvar för Allmänna arvsfondens verksamheter. Det enda skälet för att sammanföra alla verksamheter vore att skapa en avgränsad enhet kring arvsfondsfrågorna.

Riksdagens revisorer föreslog i förslaget till riksdagen (Förs. 1999/2000:RR9) att verksamheter med Allmänna arvsfonden skulle slås samman i en myndighet. Revisorerna ansåg vidare att regeringen borde överväga att placera myndigheten utanför Regeringskansliet på motsvarande sätt som traditionella myndigheter under regeringen. Den nya myndigheten skulle i princip utformas och styras som andra myndigheter och därmed anpassas till den gällande förvaltningsstrukturen. Kammarkollegiet skulle dock på uppdragsbasis även fortsättningsvis förvalta fonden. Däremot skulle den nya myndigheten företräda fonden.

Utredaren har övervägt denna modell och tre andra modeller som föreslogs av andra myndigheter när Riksdagens revisorers granskningsrapport (1999/2000:2) remissbehandlades. Två av modellerna – Arvsfondsdelegationen som en nämndmyndighet hos Kammarkollegiet och Arvsfondsdelegationen som en nämndmyndighet hos en annan myndighet – samt den organisationsmodell som slutligen föreslogs, dvs. att Arvsfondsdelegationen borde vara en nämndmyndighet inom Regeringskansliet, har utretts närmare. I alla tre förslagen skulle Kammarkollegiets uppgifter vara oförändrade. Kriterier som god omvärlds- och verksamhetskunskap, enhetlig handläggning, hög kostnadseffektivitet och tydlig framtoning av arvsfondsverksamheten har vägt tungt i de analyser som gjorts av utredaren.

Utredarens skäl till att inte närmare utreda Riksdagens revisorers huvudförslag, dvs. en egen fristående myndighet för samtliga myndighetsuppgifter som rör arvsfonden, var att uppbyggnaden av en ny myndighet med begränsade uppgifter skulle bli dyr. Myndigheten skulle sannolikt bli alldeles för liten för att kunna anställa administrativ personal, upprätthålla specialistkunskap samt ha beställarkompetens för kapitalförvaltning. Utredaren ifrågasatte också förutsättningarna för långsiktig livskraft hos en så liten myndighet. Ekonomistyrningsverket instämde och menade att inga nya småmyndigheter borde bildas eftersom det är kostsamt och ineffektivt. Statskontoret ansåg att myndigheten skulle bli för liten för att vara livskraftig. Utredaren bedömde dessutom

att Allmänna arvsfondens speciella karaktär lämpade sig bättre för ändamålsstyrning än resultatstyrning.

Samtliga organisationsmodeller som övervägts i arvsfondsutredningen har brister. Enligt regeringens bedömning är det lättast att åtgärda dessa brister i den modell där Arvsfondsdelegationen är en nämndmyndighet inom Regeringskansliet. Kammarkollegiet saknar den verksamhetskunskap och de omvärldskontakter som finns i Regeringskansliet. Denna kunskap är inte bara av stort värde vid beslutsfattandet utan även vid kansliets beredning av ansökningar, uppföljning och utvärdering samt erfarenhetsspridning. Kammarkollegiet har inte heller användning av den kunskap som stödverksamheten genererar inom myndigheten på samma sätt som Regeringskansliet eller en myndighet som vänder sig till barn, ungdom och/eller personer med funktionshinder har. Stödverksamhet utgör dessutom inte ett naturligt inslag i Kammarkollegiets ordinarie verksamhet.

Det finns således nackdelar med att placera Arvsfondsdelegationen som nämndmyndighet inom Kammarkollegiet; nackdelar som kan påverka stödgivningen, uppföljningen, utvärderingen och erfarenhetsspridningen negativt.

Det finns även argument som talar mot en placering av Arvsfondsdelegationen utanför Regeringskansliet hos en annan värdmyndighet än Kammarkollegiet. Det finns risk för att Allmänna arvsfonden inte får en tillräckligt stark framtoning. Det kan vara svårt för allmänheten att skilja på vad som är ordinarie verksamhet och verksamhet som finansieras med medel ur Allmänna arvsfonden. Ytterligare ett problem är avsaknad av en myndighet som ensam har verksamhetskunskap och omvärldskontakter som täcker alla målgrupper.

Handikapporganisationer har i remissyttrandena framfört att de är nöjda med nuvarande ordning och vill att Arvsfondsdelegationen skall vara kvar inom Regeringskansliet.

Regeringen förslår att Arvsfondsdelegationen även framöver skall vara en nämndmyndighet inom Regeringskansliet. Stor vikt har lagts vid att Arvsfondsdelegationen behöver ha tillgång till allsidig verksamhetskunskap och god omvärldskunskap. Ytterligare ett skäl är att Regeringskansliet genom en sådan ordning tillförs den kunskap som stödverksamheten genererar. Att organisationerna uppskattar den ordning som gäller och att Allmänna arvsfondens framtoning bäst gynnas av att vara en del av Regeringskansliet, framför att vara en mindre del av en annan myndighets verksamhet, har också vägts in i regeringens ställningstagande.

Arvsfondsverksamheten vid Kammarkollegiet, dvs. att företräda och förvalta fonden, berörs inte av förslaget. Regeringens uppgifter i form av en samlad redovisning, som även inkluderar kommande satsningar och prioriteringar, till riksdagen förändras inte heller. Enligt regeringens bedömning bör dock mer uppmärksamhet ägnas åt uppföljningen av Kammarkollegiets förvaltning av Allmänna arvsfonden, eftersom fonden saknar företrädare i förhållande till Kammarkollegiet.

Tydligare rollfördelning mellan regeringen och Arvsfondsdelegationen

Utredaren har lämnat en rad förslag på hur Arvsfondsdelegationen och delegationens verksamhet kan styras upp. Statskontoret har framhållit att

om Regeringskansliet skall fortsätta vara värdmyndighet för Arvsfondsdelegationen är det angeläget att formerna blir sådana att Arvsfondsdelegationens självständighet är tydlig. Statskontoret ifrågasätter t.ex. om regeringen skall fatta beslut i enskilda ärenden.

Regeringen delar i stort dessa bedömningar och anser att Arvsfondsdelegationens roll som egen myndighet i Regeringskansliet behöver stärkas och bli tydligare. Regeringen föreslår att Arvsfondsdelegationen skall besluta om och ansvara för all verksamhet som rör stöd. Delegationen skall vidare svara för uppföljning, utvärdering och erfarenhetspridning samt information om Allmänna arvsfondens verksamhet. Det ger Arvsfondsdelegationen möjlighet att självständigt utveckla sin verksamhet.

Regeringen kommer genom denna ordning inte att fatta några beslut i ärenden som rör fördelning av stöd. Rollfördelningen mellan regeringen och Arvsfondsdelegationen blir därigenom tydligare samtidigt som beslutsprocessen renodlas. Förslaget innebär att regeringen har kvar uppgifterna att redovisa verksamheten till riksdagen genom den årliga skrivelsen samt att redovisa inriktning och prioriterade områden för det kommande budgetåret. Inriktningen och de prioriterade områden som anges i skrivelsen kommer tillsammans med ändamålsbestämmelserna att vara styrande för Arvsfondsdelegationen när delegationen skall besluta om stöd.

Enligt förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden kan regeringen överlämna till en annan myndighet att pröva frågor om stöd för ett särskilt angivet ändamål. Regeringen anser att andra myndigheter än Arvsfondsdelegationen även fortsättningsvis skall kunna ges möjlighet att fördela stöd ur Allmänna arvsfonden. Skälet till detta är att det finns exempel på stödgivning från andra myndigheter än Arvsfondsdelegationen som på grund av myndigheters speciella kunskaper gett bra effekter när det gäller att utveckla och skapa nya verksamheter för aktuella målgrupper. En förutsättning för att en annan myndighet skall få fördela stöd är dock att det finns särskilda skäl. Det kan t.ex. gälla när satsningar inom ett särskilt angeläget område kan förväntas ge bättre effekter om en annan myndighet än Arvsfondsdelegationen fördelar stödet. Begränsningen föreslås dels för att arvsfondens profil skall vara tydlig, dels för att undvika oklarhet om den grundläggande skillnaden mellan medel ur arvsfonden och statliga anslag. Kretsen av myndigheter som fördelar stöd ur fonden bör av samma skäl begränsas. Regeringen delar utredarens uppfattning att det i vissa fall kan vara bättre att komplettera Arvsfondsdelegationens kansli med personer med erfarenhet och kompetens som är anpassad för det särskilda behovet.

Arvsfondsdelegationen har inte rätt att besluta att myndigheter under regeringen skall utföra vissa uppgifter. Det måste därför vara en uppgift för regeringen att besluta om delegering av stödärenden till en annan myndighet och de följdändringar som ett sådant beslut kan aktualisera i respektive myndighets instruktion. Besluten skall avse en bestämd tidsperiod. Regeringen anser dock att ärenden som innebär att en annan myndighet skall besluta i stödärenden endast skall kunna föreslås av Arvsfondsdelegationen. Skälet till detta är att regeringens roll i stödärenden skall minimeras i syfte att stärka Arvsfondsdelegationens roll som stödgivande myndighet. Arvsfondsdelegationen beslutar därför om stödets omfattning.

Förslaget om att en annan myndighet än Arvsfondsdelegationen skall kunna fördela stöd om det finns särskilda skäl leder till ändringar i 2 § förordningen om Allmänna arvsfonden.

Myndigheter som fördelar stöd ur Allmänna arvsfonden måste ge fonden en tydlig framtoning. Arvsfondsdelegationen bör därför ta fram en enhetlig modell för hanteringen av stödärenden som myndigheterna skall tillämpa vid stödgivning från Allmänna arvsfonden.

Ett kansli

Regeringen föreslår att den personal som skall handlägga stödärenden och andra ärenden åt Arvsfondsdelegationen skall samlas i *ett* särskilt kansli inom Regeringskansliet. Syftet med denna förändring är att ytterligare stärka Arvsfondsdelegationens ställning som egen myndighet och att ge Allmänna arvsfonden en tydlig framtoning. Regeringen anser vidare att kansliet bör bilda en egen enhet.

Den föreslagna ordningen ger bättre förutsättningar för att garantera en enhetlig policy i hanteringen av stödärenden. Den främjar även samordning och överblick samt bryter invanda beteenden och tankesätt. Den underlättar också möjligheten att ta fram, vidareutveckla och genomföra en gemensam samlad strategi för uppföljning och utvärdering, information och erfarenhetsspridning, se avsnitt 7.1. Ett särskilt kansli främjar dessutom att ansökningar prövas utifrån ett helhetsperspektiv. Målgrupperna kan överlappa varandra och vad som är utvecklande och nyskapande för t.ex. barn och unga med funktionshinder är en fråga som berör både dem som har kunskap om barn och unga och dem som har kunskap om personer med funktionshinder.

Kansliets tillgång till verksamhetskunskap, omvärldskontakter och effektiva beredningsprocesser som finns i Regeringskansliet, bör ordnas genom att arbetsrutinerna hos de tjänstemän som skall hantera stödärenden och verksamheten runt dessa utvecklas. Arbetsformer och rutiner bör även utvecklas så att Regeringskansliet får tillgång till den kunskap som stödverksamheten genererar. Det kan ske på olika sätt t.ex. genom att det skapas naturliga ”ingångar” till de departement som svarar för Allmänna arvsfondens målgrupper. Men det måste också finnas öppningar till andra berörda delar av Regeringskansliet.

Arvsfondsdelegationens sammansättning

Arvsfondsdelegationens sammansättning regleras i dag i förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden. Delegationen består av högst sju ledamöter. Ledamöterna utses av regeringen för en bestämd tid. Regeringen utser även ordförande och vice ordförande för en bestämd tid. Hittills har praxis varit att ledamöterna hämtats endast från Regeringskansliet även om det uttryckligen inte finns någon sådan begränsning i förordningen.

Regeringen föreslår att Arvsfondsdelegationen skall få en bredare sammansättning än den har i dag, från att enbart bestå av ledamöter från Regeringskansliet till att också bestå av andra ledamöter som inte arbetar i Regeringskansliet. Förändringen görs för att garantera en bättre insyn i

Arvsfondsdelegationens verksamhet. Förändringen är också tänkt att stärka Arvsfondsdelegationens legitimitet och effektivitet. Kompetens från t.ex. andra myndigheter än Regeringskansliet utökar dessutom Arvsfondsdelegationens kompetens och omvärldskontakter. För att stärka Arvsfondsdelegationens ställning som egen myndighet skall en majoritet av ledamöterna utgöras av ledamöter som inte arbetar i Regeringskansliet. Ordföranden skall utses bland ledamöterna som kommer från Regeringskansliet.

Kännetecknande för alla ledamöter skall vara att de har hög kompetens om en eller flera av Allmänna arvsfondens målgrupper. Det kan vara personer som verkar inom organisationer eller representanter för myndigheter som verkar inom områden som motsvarar fondens målgrupper. Gemensamt bör vara att personerna har god överblick, verksamhetskunskap och goda omvärldskontakter. Ledamöterna som arbetar utanför Regeringskansliet bör också kunna bidra till att göra Allmänna arvsfonden känd hos allmänheten.

Regeringen föreslår vidare att det fortsättningsvis skall framgå av lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden att det skall vara en uppgift för regeringen att utse ledamöterna i Arvsfondsdelegationen. Förordningarna bör vara på högst två år med möjlighet till förlängning. Det är viktigt att i detta sammanhang beakta kriterier som kontinuitet, erfarenhet och kunskap. Dessa kriterier bör dock vägas mot behovet av nytänkande, förnyring och utveckling.

Arvsfondsdelegationen bör även ha möjlighet att knyta till sig utomstående sakkunskap när det under en viss period behövs en speciell kompetens. Det kan antingen vara en person från Regeringskansliet eller en person utifrån. Sådana sakkunniga bör ha förslags- och yttranderätt men inte beslutanderätt.

Förslagen om Arvsfondsdelegationens sammansättning och att regeln om att regeringen skall utse ledamöter till Arvsfondsdelegationen flyttas till lagen om Allmänna arvsfonden leder till ändringar i 4 § förordningen om Allmänna arvsfonden. Förordningarnas begränsningar i tid och möjligheten att utse sakkunniga bör också leda till ändringar i förordningen om Allmänna arvsfonden.

Delegation av Arvsfondsdelegationens ärenden

Nämndmyndighetsformen förutsätter ett kollektivt beslutsfattande och därmed ett kollektivt ansvarstagande för fattade stödbeslut och andra åtgärder. De av regeringen utsedda ledamöterna bör med andra ord fullt ut följa och påverka arbetet. Det leder till att omfattningen av delegation av ärenden till ordföranden och andra ledamöter bör begränsas. Detta bör vara vägledande när Arvsfondsdelegationen beslutar om sin arbetsordning.

6.1 Allmänna arvsfonden

Regeringens förslag: Kammarkollegiet skall varje år till regeringen lämna en redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfondens tillgångar som avser det senast avslutade räkenskapsåret. Redovisningen skall lämnas i Kammarkollegiets årsredovisning.

Regeringens bedömning: I och med att Kammarkollegiet åläggs att i sin egen årsredovisning lämna en redovisning för sin förvaltning av Allmänna arvsfonden kommer också denna att bli föremål för Riksrevisionens granskning inom ramen för årlig revision enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Någon särskild bestämmelse om Riksrevisionens granskning av Kammarkollegiets förvaltning behöver därför inte införas.

I förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden avser regeringen införa en ändring så att det framgår att donationsförordningen (1998:140) bör tillämpas på Kammarkollegiets redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfondens tillgångar.

Arvsfondsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslog dock att Kammarkollegiets redovisning av kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfondens tillgångar skulle ske enligt bestämmelserna i årsredovisningslagen (1995:1554) och att Riksrevisionens granskning av Kammarkollegiets redovisning skulle regleras i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.

Remissinstanserna: *Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionsverket, Statens folkhälsoinstitut Statskontoret och Ungdomsstyrelsen* tillstyrker utredningens förslag. *Kammarkollegiet* anser att det finns goda skäl att årligen lämna en årsredovisning enligt årsredovisningslagen för kapitalförvaltningen av fonden. Den verksamhet med Allmänna arvsfonden som bedrivs vid kollegiets arvsfondsenhet och fondbyrå bör inte förändras.

Skälen för regeringens förslag: Allmänna arvsfonden, som är en självständig och självägande förmögenhetsmassa av allmännyttig karaktär, är en egen juridisk person. Dess förmögenhet har hittills redovisats bland statens tillgångar i årsredovisningen för staten. Lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden saknar egna regler om redovisning eller revision av fonden. Allmänna arvsfonden omfattas inte heller av andra generella regler om revision för juridiska personer. Den faller vidare, med undantag för vad som nyss nämnts om årsredovisningen för staten, utanför området för statlig redovisning och revision.

Regeringen anser att Allmänna arvsfonden i någon form skall vara föremål för revision. Skälen till detta är dels Allmänna arvsfondens stora tillgångar, dels att det krävs en ansvarsfull förvaltning av de medel som efterlämnats till Allmänna arvsfonden. Kammarkollegiet svarar för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfonden men lämnar i dag inte någon särskild redovisning över denna. Därmed sker inte heller någon närmare granskning av förvaltningen.

Regeringen föreslår att Kammarkollegiet varje år skall lämna en redovisning till regeringen. Redovisningen skall upprättas enligt de bestäm-

melser som gäller på det statliga området och lämnas i Kammarkollegiets årsredovisning. Härigenom kommer också Kammarkollegiets kapitalförvaltning av Allmänna arvsfondens tillgångar att kunna bli föremål för Riksrevisionens årliga revision enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Någon särskild bestämmelse om Riksrevisionens granskning av Kammarkollegiets kapitalförvaltning, som utredningen föreslagit, behöver därför inte införas i lagen om Allmänna arvsfonden. Bestämmelserna i donationsförordningen (1998:140) om en myndighets förvaltning av egendom som tillhör en stiftelse bör kunna tillämpas på Kammarkollegiets redovisning. Regeringen avser därför att göra en ändring i förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden så att det framgår att donationsförordningen bör tillämpas på Kammarkollegiets redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfondens tillgångar.

Den föreslagna förändringen kommer att förbättra möjligheterna att bedöma kvaliteten av Kammarkollegiets kapitalförvaltning. Förslaget bidrar också till öppenhet och insyn i verksamheten.

Årsredovisningen för staten

Allmänna arvsfonden ingår i statens årsredovisning. Det beror på att Allmänna arvsfonden är en fond som redovisas av myndigheter som ligger under riksdagen och regeringen. Allmänna arvsfonden skall däremot inte användas i statens ordinarie verksamhet. Sedan år 2000 redovisas fonden inte i statens nettoförmögenhet utan under rubriken Fonder tillsammans med en rad andra fonder, som reserverats för särskilda ändamål.

Regeringen delar utredarens uppfattning att det kan uppstå betydande pedagogiska problem kring Allmänna arvsfondens rättsliga ställning framöver om fonden även i fortsättningen tas med bland statens medel i årsredovisningen för staten. Allmänna arvsfonden är en egen juridisk person. Den är en legal arvinge med egen arvsrätt. Dessutom är den i likhet med stiftelser självägande. Allmänna arvsfonden bör därför inte redovisas bland statens tillgångar i årsredovisningen. Den bör vare sig tas med i statens nettoförmögenhet eller bland fonder med särskilda ändamål. På detta sätt undviks att fondförmögenheten kopplas samman med statens tillgångar.

De fondmedel som fördelas av Arvsfondsdelegationen och andra myndigheter samt de fondmedel som används för att täcka kostnader med fonden kan däremot komma att ingå i årsredovisningen för staten som transfereringar och som intäkter av bidrag.

Regeringens bedömning: Arvsfondsdelegationen bör även fortsättningsvis undantas från kravet att lämna årsredovisning.

En ny bestämmelse om att Arvsfondsdelegationens verksamhet skall redovisas i en verksamhetsberättelse bör införas i förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden. I verksamhetsberättelsen samlas olika myndigheters fördelning av stöd ur Allmänna arvsfonden.

I förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden bör en hänvisning till 13 § 2 i verksförordningen (1987:1100), om styrelsens ansvar för åtgärder med anledning av Riksrevisionsverkets (Riksrevisionens) rapporter, införas.

Arvsfondsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som lämnat synpunkter i denna del har inget att invända mot de bedömningar som gjorts av utredaren. *Riksrevisionsverket* ser positivt på utredarens förslag men menar samtidigt att redovisningen och revisionen av olika myndigheter sammantaget ger en splittrad bild av Allmänna arvsfondens förvaltning eftersom revisionens synpunkter endast kan avse den del som ligger under respektive myndighets ansvar. *Kammarkollegiet* anser att om Arvsfondsdelegationen inte skall vara knuten till Regeringskansliet bör bestämmelserna om årsredovisning och budgetunderlag gälla för delegationen. *Unga Allergiker* anser att Arvsfondsdelegationen skall lämna en årsredovisning på sedvanligt sätt. De ställer sig också frågande till utredarens förslag om att skärpa Arvsfondsdelegationens ledningsansvar eftersom det kan försvåra för nya grupper att bli ledamöter i delegationen.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att förändringar bör övervägas även när det gäller redovisning och revision i syfte att stärka Arvsfondsdelegationens ställning som egen myndighet och att ge Allmänna arvsfonden en tydlig framtoning.

Redovisning

Myndigheter skall som regel lämna en årsredovisning enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Arvsfondsdelegationen är undantagen från detta krav. Sådana undantag kan göras för nämnder och liknande myndigheter som inte har någon egen ekonomi att redovisa. Som en följd av detta berörs inte Arvsfondsdelegationen av något regleringsbrev som styr deras verksamhet. Ändamålsbestämmelsen i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden, regeringens allmänna riktlinjer i den årliga skrivelsen till riksdagen samt regeringens prioriteringar det kommande året är de styrdokument som gäller för Arvsfondsdelegationen.

Redovisning sker i form av en verksamhetsberättelse

I dag finns inga krav på att Arvsfondsdelegationen särskilt skall redovisa sin verksamhet. Varje år hämtar dock regeringen in ett underlag från

Arvsfondsdelegationen som används i den årliga skrivelsen till riksdagen.

Regeringen bedömer att det är lämpligt att Arvsfondsdelegationen i framtiden redovisar verksamheten i särskild ordning. Det skulle ytterligare markera Arvsfondsdelegationens ställning som egen myndighet. Regeringen behöver dessutom ett mer utförligt underlag än vad som är fallet idag från Arvsfondsdelegationen för den årliga skrivelsen till riksdagen. Redovisningen kan även utgöra underlag för revision av Arvsfondsdelegationens verksamhet.

Statskontoret har föreslagit att alla nämndmyndigheter i princip, oavsett storlek, bör lämna åtminstone någon form av enkel årlig verksamhetsberättelse med en anslagsredovisning. Regeringen anser mot denna bakgrund att det dokument som Arvsfondsdelegationen årligen redovisar till regeringen bör ha formen av en utförlig verksamhetsberättelse med en samlad redovisning som bl.a. omfattar stöfördelningen. Verksamhetsberättelsen kan då även utgöra regeringens underlag för den årliga skrivelsen till riksdagen.

En ny bestämmelse om att Arvsfondsdelegationen skall lämna en verksamhetsberättelse bör införas i förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden.

Alla myndigheters fördelning av stöd samlas i en redovisning

Allmänna arvsfondens verksamhetsberättelse bör innehålla alla myndigheters arbete med stödgivning med medel ur Allmänna arvsfonden. Härigenom ger verksamhetsberättelsen inte bara en bild av Arvsfondsdelegationens stödgivning utan en samlad bild av allt stöd som utgått under året, dvs. även det stöd som beviljats av andra myndigheter. Stödhanteringen kan genom en sådan ordning behandlas på ett enhetligt sätt i regeringens årliga skrivelse till riksdagen.

För att Riksrevisionen skall kunna granska myndigheternas hantering av medel ur Allmänna arvsfonden måste dock medlen även fortsättningsvis redovisas i respektive myndighets årsredovisning. Det är viktigt att denna redovisning skiljs från övrig redovisning så att myndighetens anslag inte sammanblandas med medel från Allmänna arvsfonden.

Revision

Det finns inga hinder för vare sig Riksrevisionsverket eller Riksrevisionen att granska Arvsfondsdelegationen. Det kan däremot endast bli fråga om effektivitetsrevision – dvs. att ändamål och åtaganden uppfyllts på ett effektivt sätt – eftersom Arvsfondsdelegationen är undantagen från kravet att lämna årsredovisning.

Regeringen anser dock att det inte finns skäl att ställa krav på att Arvsfondsdelegationen skall avge en årsredovisning. Som tidigare nämnts saknas det motiv för detta. De förslag som lämnas och de bedömningar som görs i denna proposition är i stället ämnade att öppna insynen i all den verksamhet som bedrivs med medel ur Allmänna arvsfonden. Förslagen ger även sammantaget förutsättningar för en samlad revision.

Det finns i detta sammanhang dessutom skäl att överväga om Arvsfondsdelegationen bör vara föremål för resultat- och målstyrning. Med tanke på Allmänna arvsfondens karaktär, där organisationernas upplevelse och erfarenheter av vad som är nyskapande och utvecklande har betydelse, anser regeringen att det är rimligare att ändamålen samt regeringens riktlinjer och prioriteringar styr verksamheten. Det utesluter inte att de myndigheter som arbetar med Allmänna arvsfonden kan vara föremål för resultatstyrning när det gäller kostnadseffektivitet och att de medel de disponerar ur Allmänna arvsfonden sköts på ett relevant sätt. Som riksrevisionsverket påpekat har regeringen det övergripande ansvaret över Allmänna arvsfonden och befogenhet att utkräva att myndigheter vidtar åtgärder med anledning av påpekanden från revisionen.

Ledningsansvaret blir tydligare

Riksrevisionsverket har till utredningen framfört att om verket ges i uppdrag att granska Arvsfondsdelegationen finns det ingen mottagare som har ansvaret för att det vidtas några åtgärder med anledning av de synpunkter som lämnats. Skälet är att Arvsfondsdelegationen inte omfattas av 13 § verksförordningen och att ansvaret för att vidta åtgärder med anledning av revisionen inte heller regleras på annat sätt. Det meningsfulla i att granska Arvsfondsdelegationen har därför ifrågasatts av Riksrevisionsverket.

Regeringen delar Riksrevisionsverkets uppfattning om att delegationens ansvar behöver förtydligas. Det bör ske genom att regler som motsvarar bestämmelserna i 13 § 2 verksförordningen (1987:1100) om styrelsens ansvar för åtgärder med anledning av Riksrevisionsverkets (Riksrevisionens) revisionsrapporter även tillämpas på Arvsfondsdelegationen. I förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden bör därför göras en hänvisning till 13 § 2 i verksförordningen, om styrelsens ansvar för åtgärder med anledning av Riksrevisionsverkets (Riksrevisionens) rapporter.

6.3 Regeringens redovisning till riksdagen

Regeringens förslag: Bestämmelsen om redovisning till riksdagen i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden ändras. Regeringen skall varje år före juni månads utgång lämna redovisning till riksdagen för hur Allmänna arvsfonden har förvaltats och hur stöd från fonden har fördelats under föregående räkenskapsår samt ange den kommande inriktningen av stödet.

Kammarkollegiets redovisning för kapitalförvaltningen av fonden skall fogas till regeringens redovisning till riksdagen.

Regeringens bedömning: Regeringens årliga redovisning till riksdagen om Allmänna arvsfonden bör även i fortsättningen vara grunden för styrning av verksamheten med arvsfonden.

Redovisningen bör göras mer åskådlig och rymma även andra centrala delar av arvsfondsverksamheten t.ex. strategin för uppföljning, utvärdering och erfarenhetsspridning.

Arvsfondsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig över förslaget ställer sig i stort sett bakom de bedömningar som gjorts i utredningen när det gäller att se över redovisningen i den årliga skrivelsen till riksdagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Riksdagens revisorer har föreslagit att Allmänna arvsfondens och Arvsfondsdelegationens redovisning samordnas i ett gemensamt bokslut som revideras av Riksrevisionsverket (Förs. 1999/2000:RR9). Även Riksrevisionsverket har framfört att Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationens redovisning bör samordnas för att ge en komplett bild av verksamheten med Allmänna arvsfonden men också för att möjliggöra en samlad granskning av densamma.

Regeringen, som i avsnitt 6.1 och 6.2 föreslagit hur Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen skall redovisas och granskas, delar utredarens uppfattning att det är regeringens årliga redovisning till riksdagen som även i fortsättningen bör vara grunden för styrning av arvsfondsverksamheten. Denna form av styrning svarar bättre mot intentionerna med Allmänna arvsfonden. Medel ur Allmänna arvsfonden kan inte jämföras med medelsanslag och lämpar sig därför mindre väl för resultatstyrning (se avsnitt 6.2).

Redovisningen behöver däremot utvecklas för att ge en samlad bild av all verksamhet med Allmänna arvsfonden. Redovisningen behöver även göras mer åskådlig.

Riksdagens revisorer har i sin granskning föreslagit att rapporteringen till riksdagen bör ses över, även om den redan nu i flera avseenden är både informativ och belysande. Möjligheten att följa verksamhetens utveckling under budgetåren bör förbättras. Skrivelserna är nu svåra att följa år för år bl.a. på grund av att begreppen inte definieras. Redovisningen bör dessutom innehålla mer information om effekterna av verksamheten och mindre projektbeskrivningar. Revisorerna föreslår även att omfattningen av de särskilda satsningarna för kommande år bör framgå liksom hur stor den delen är i förhållande till de medel som i övrigt delas ut. Socialutskottet har tidigare framfört att redovisningen bör innehålla både en analyserande redogörelse för medelstilldelning och en detaljerad sammanställning över beviljade ansökningar. Vidare bör den kommande inriktningen av stödet redovisas (bet. 1991/92:SoU13 s. 4f).

Utredaren anser att regeringens prioriteringar och särskilda satsningar skall redovisas samlat. De bör vara avgränsade och uppföljningsbara. Alla kostnader för stödfördelningen bör också redovisas samlat. Regeringen bör vidare redovisa sitt ställningstagande till dimensioneringen av Arvsfondsdelegationens kansli. En tydlig redovisning bör dessutom göras av vilken effekt de årliga prioriteringarna får för stödgivningen. Utredaren anser dessutom att objektplanen för stödet behöver ses över.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till vad som tidigare framförts föreslår regeringen att redovisningen till riksdagen skall innehålla Kammarkollegiets redovisning för kapitalförvaltning av arvsfonden och en samlad redovisning för såväl Arvsfondsdelegationens som andra myndigheters fördelning av stöd. För att underlätta det senare har regeringen i avsnitt 6.2 redovisat hur stödhanteringen genom en ny ordning kan behandlas på ett enhetligt sätt. Vidare skall som hittills den kommande inriktningen av stödet anges. Programmet för uppföljning och utvärde-

ring, som redovisas i avsnitt 7.2, bör också vara en central del av skrivelsen till riksdagen. Redovisningen bör där det är möjligt ske ur ett köns- och integrationsperspektiv.

Prop. 2002/03:136

6.4 Underlag från den som beviljats stöd

Regeringens förslag: Den som beviljats stöd ur Allmänna arvsfonden skall föreläggas att inom en viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen redovisa hur medlen har använts och på begäran lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen.

Stöd ur fonden skall betalas tillbaka om mottagaren inte inom föreskriven tid har lämnat redovisning eller underlag.

Arvsfondsutredningens förslag: Förslaget överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har yttrat sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheter som i olika sammanhang beviljar bidrag har som regel getts möjlighet i förordning att från den som beviljats bidrag begära in det underlag som behövs för granskning av redovisningen.

Regeringen anser att en liknande ordning även skall gälla för stöd från Allmänna arvsfonden. Den som tagit emot stöd ur fonden skall på Arvsfondsdelegationens eller myndighets begäran lämna det underlag som behövs för granskning av stödmottagarens redovisning. Lämnas inte sådant underlag skall stödet återbetalas till Kammarkollegiet.

Regeringen vill samtidigt erinra om att den myndighet som beslutar om stöd ur Allmänna arvsfonden redan i dag har möjlighet att i samband med bidragsbeslutet ställa höga krav på redovisning av ett projekt som fått stöd.

7 Övriga frågor

7.1 Medel för angelägna utvecklingsområden

Regeringens bedömning: Arvsfondsdelegationen skall kunna besluta om särskilda satsningar inom områden som är angelägna att utveckla.

Andelen medel som avsätts ur Allmänna arvsfonden till särskilda satsningar bör inte öka jämfört med senare år.

Arvsfondsutredningens förslag: Utredningens förslag stämmer i stort överens med regeringens bedömning. Regeringen har dock föreslagit att Arvsfondsdelegationen skall besluta om alla stöd, även det som rör särskilda satsningar. Regeringens prioriteringar i redovisningen till riksdagen blir styrande för Arvsfondsdelegationens ställningstagande.

Remissinstanserna: Riksrevisionsverket tillstyrker utredarens förslag om att kretsen av myndigheter som fördelar stöd ur fonden bör begränsas. Ungdomsstyrelsen anser att de särskilda satsningarna inte inskränker på medlen till målgruppernas egna initiativ utan tvärt om bidrar till för-

nyelse. Dessa satsningar bör ha ett flerårigt perspektiv så att metodutveckling, uppföljning och erfarenhets spridning kan genomföras. *Statens folkhälsoinstitut* avstyrker utredningens förslag om att begränsa de medel regeringen avsätter till särskilda satsningar. *Hjälpmiddelsinstitutet* anser att det är viktigt att Allmänna Arvsfonden kan ge stöd till fleråriga och sammanhållna satsningar som ger möjlighet att i praktiken utveckla och pröva nya verksamheter. De projekt som institutet varit involverade i har i stora delar varit både nyskapande och utvecklande samt givit bestående resultat. *Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)* framför att även om det är viktigt att arvsfonden kan besluta om medel utan politisk påverkan om vad som är angeläget att genomföra så är det viktigt att t.ex. regeringen kan stödja olika politiska initiativ. En del mycket lyckosamma projekt hade sannolikt aldrig kommit till utan denna typ av riktade satsningar. HSO anser vidare att balansen mellan styrda och icke styrda medel är ganska väl avvägd. *Unga allergiker* å andra sidan tycker att det är viktigt att det finns ett stort utrymme för organisationerna att starta projekt som ligger i tiden. De medel som regeringen avsätter för angelägna områden bör därför minska jämfört med tidigare.

Skälen för regeringens bedömning: Vid bedömningar av ansökningar om stöd ur Allmänna arvsfonden bör det i hög utsträckning tas fasta på målgruppernas egna värderingar. Skäl för detta är att ändamålsbestämmelserna i lagen om Allmänna Arvsfonden ger målgrupperna en viktig roll för utvärdering av stödets effekter. Deras uppfattning av vad som är nyskapande och utvecklande verksamheter ges därmed stor betydelse. För organisationerna är det värdefullt att Allmänna arvsfonden har denna inriktning.

Enligt regeringens uppfattning talar övervägande skäl för att de särskilda satsningarna bör fortsätta. Utrymmet att stödja organisationernas egna initiativ minskar visserligen när Arvsfondsdelegationen avsätter medel till särskilda satsningar. Det kan även vara svårt att genom särskilda satsningar initiera projekt som svarar mot satsningarna om de inte upplevs meningsfulla för målgrupperna. Erfarenheterna visar dock att det gjorts satsningar som stimulerat organisationer att se förhållanden ur ett nytt perspektiv. Dessa satsningar har lett till lyckade projekt som annars inte skulle ha blivit av. Dessutom har det hittills inte inträffat att ansökningar från organisationer har behövt avslås på grund av medelsbrist. De särskilda satsningarna bör även fortsättningsvis koncentreras till områden som bedöms vara särskilt angelägna att utveckla.

I förslaget till organisation och rollfördelning skall inte regeringen besluta om medel till särskilda satsningar (se avsnitt 5). Regeringen kan däremot i den årliga redovisningen till riksdagen ange prioriterade områden. Redovisningen blir i denna del ledande för Arvsfondsdelegationen när den beslutar om särskilda satsningar. Dessutom kan riksdagen ha synpunkter på bl.a. riktlinjer och föreslagna prioriteringar i samband med behandlingen av skrivelsen.

Andelen medel ur Allmänna arvsfonden som avsätts till särskilda satsningar bör inte öka jämfört med senare år. Regeringen anser att det är angeläget att det alltid finns medel så att ideella organisationers ansökningar till egna initiativ inte behöver avslås på grund av att det saknas möjligheter att bevilja projektstöd. En minskning av de sammanlagda

medel som är tillgängliga för att bevilja stöd bör därför i första hand leda till att de särskilda satsningarna begränsas.

Det kan uppstå problem om en organisation eller en offentlig huvudman ansöker om stöd både från Arvsfondsdelegationen och från en myndighet som fördelar stöd ur Allmänna arvsfonden. För att undvika detta behöver myndigheterna stämma av stödärenden med varandra. Det kan ske t.ex. genom att andra myndigheter som fördelar stöd delger Arvsfondsdelegationen stödbesluten.

7.2 Uppföljning och utvärdering av stöd

Regeringens förslag: En bestämmelse som reglerar uppföljning och utvärdering av stöd införs i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Arvsfondsdelegationen skall ha en samlad strategi för uppföljning och utvärdering av beviljade stöd. Vid större utvärderingar skall, om inte särskilda skäl finns, vetenskaplig expertis anlitas.

Regeringens bedömning: Strategin för uppföljning och utvärdering bör bygga på en systematisk uppföljning av projekt som får stöd från Allmänna arvsfonden och på generella metoder för utvärdering. Strategin bör även omfatta återföring av erfarenheter så att kunskap om uppnådda effekter sprids till riksdag och Regeringskansliet samt till andra som kan ha intresse av erfarenheterna.

Arvsfondsutredningens förslag: Utredningens förslag stämmer i stort överens med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig tillstyrker utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I Arvsfondsdelegationens uppgifter ingår att följa upp projekt som beviljats stöd. Uppföljning är viktig för att få underlag inför eventuellt fortsatt stöd. På detta sätt kan Arvsfondsdelegationen utöva en kontroll över att medlen används till det som avsetts. Vid större projekt kan Arvsfondsdelegationen i bidragsbeslut ange en viss andel som avser kostnader för utvärdering av projekt.

Externa utvärderingar genomförs på Arvsfondsdelegationens initiativ av avgränsade större satsningar som regeringen beslutat om. I dessa utvärderingar är ambitionen att uppnå en hög kvalitet på utvärderingen i syfte att kunna utläsa bestående effekter av satsningarna. Ofta anlitas utvärderare och forskare från de vetenskapliga institutionerna. Arbetet genomförs i nära samarbete med representanter för de organisationer som beviljats stöd.

I Riksdagens revisorers förslag till riksdagen (Förs. 1999/2000:RR9) föreslås att uppföljning av projekten och stödverksamheten bör utvecklas och inte bara omfatta särskilda satsningar. Även separata arvsfondsprojekt bör kunna följas upp och utvärderas centralt. Externa utvärderare föreslås vidare i större omfattning anlitas för uppföljning och utvärdering. Extern utvärdering har enligt revisorerna större förutsättningar att objektivt kunna granska projekten. Vid central uppföljning finns det skäl att särskilt analysera om avsedda effekter uppnåtts. Kostna-

derna för denna utvärdering skall enligt revisorerna kunna ses som en del av projektutvecklingen.

Regeringen anser att det stöd som fördelas av Arvsfondsdelegationen med medel ur Allmänna arvsfonden bör utvärderas utifrån de mål och syften som är uppsatta för fondens verksamhet. Utvärderingar av projekten är viktiga för att göra det möjligt att dra slutsatser om både projektmetoder och projektresultat. Idealet är att utvärderingar ingår som en naturlig del i underlaget till projektbeslut. Ett bra stöd under projekttiden kan förbättra möjligheten att samla in kunskap som kan vara av värde för utvärderingen. Det kan också finnas en koppling mellan en aktiv handläggning och ett aktivt val av projektstöd samt uppföljning och utvärdering.

Alla projekt som skall utvärderas behöver inte utvärderas av externa utvärderare. Utvärderingsinsatser bör inriktas på områden där effekter kan identifieras till en rimlig kostnad.

Den uppföljning och utvärdering som Arvsfondsdelegationen redan nu bedriver är i rätt riktning. Det har under senare år gjorts en hel del för att leva upp till de förväntningar som finns. Insatserna kan mycket väl mäta sig med det arbete som görs av olika myndigheter med ansvar för nyskapande och utvecklande verksamhet.

Regeringen menar således att uppföljning och utvärdering bör vara en prioriterad uppgift inom ramen för Arvsfondsdelegationens verksamhet. Det finns redan nu en bestämmelse i förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden att det hör till Arvsfondsdelegationens uppgifter att följa projekt som beviljats stöd. Regeringen menar dock att uppföljning och utvärdering bör ges en ökad tyngd i handläggningen av stödärenden och i projektarbetet. Det bör därför i lag införas ett krav på att det skall finnas en strategi för uppföljning och utvärdering. Strategin bör utformas i samråd med de myndigheter som fördelar stöd från fonden. I strategin bör erfarenhetsåterföring ingå som en del. Spridningseffekter är något som kännetecknat arvsfondsverksamheten. I flera fall har stöd från arvsfonden medverkat till att lansera insatser som nu finns i större delen av landet. För att hålla en hög kunskapsnivå på arbetet föreslår regeringen dessutom att huvudregeln skall vara att extern vetenskaplig expertis anlitas vid alla större utvärderingar. Målgrupperna bör spela en viktig roll i utvärderingsarbetet.

En medveten strategi för utvärdering och en problematisering av det uppdrag som skall utvärderas har stor betydelse för att stöd från arvsfonden skall leda till bra resultat för de målgrupper som fonden stöder. Det kräver en aktiv och medveten handläggning där utvärdering och effekter av projekten finns med initialt.

Vid uppföljning och utvärdering skall såväl jämställdhetsaspekter som integrationsaspekter vägas in. Enligt regeringens inriktning bör Allmänna arvsfonden generellt sett medverka till att stärka och utveckla välfärd, livskvalitet, jämlikhet och jämställdhet samt främja såväl social som etnisk och kulturell integration i samhället för fondens målgrupper.

Regeringens förslag: Vissa förbehåll för den som beviljas stöd till lokaler och anläggningar införs i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Den som ur Allmänna arvsfonden beviljas stöd till lokaler och anläggningar skall förbinda sig att under minst tio år använda den lokal eller den anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsatts när stödet beviljades. Om inte något hindrar det eller om det inte av särskilda skäl är obehövligt, skall Arvsfondsdelegationen som villkor för stöd föreskriva att lokalen eller anläggningen skall vara anpassad för personer med funktionshinder.

Efter ansökan från den som har beviljats stöd kan Arvsfondsdelegationen, om särskilda skäl finns, medge undantag från att under minst tio år använda den lokal eller den anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsatts när stödet beviljades.

Stöd till lokaler eller anläggningar skall återbetalas helt eller delvis om användningen av lokalen eller anläggningen ändras eller om lokalen eller anläggningen säljs inom en tioårsperiod, utan Arvsfondsdelegationens medgivande.

Arvsfondsutredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens.

Remissinstanserna: *Kammarkollegiet* anser att beslut om stöd till lokaler eller anläggningar bör ha som särskilt villkor att egendomen skall vara brandförsäkrad om stödet överstiger 100 000 kronor. Kollegiet föreslår även att det införs en regel att mottagare av stöd till lokaler eller anläggningar skall föreläggas att regelbundet redovisa till Arvsfondsdelegationen att lokalerna används enligt villkoren i bidragsbeslutet. *Barnombudsmannen* anser att det bör införas ett krav på att lokalerna skall vara anpassade för både barn och vuxna med funktionshinder. *Unga Allergiker* tillstyrker förslaget att reglera gällande praxis men anser att det är fel att den som beviljas stöd skall förbinda sig att under en tioårsperiod använda lokalen.

Skälen för regeringens förslag: Gällande praxis innebär att den som fått stöd till en lokal eller en anläggning skall betala tillbaka en del av medlen om lokalen eller anläggningen används till annat ändamål. Det samma gäller om lokalen eller anläggningen säljs till annan som inte skall använda den för samma ändamål. Stödet avskrivs med tio procent per år och är helt avskrivet efter tio år. Denna praxis grundar sig på ett regeringsbeslut från år 1985. Tanken bakom denna praxis är att stödet till lokaler och rekreationsanläggningar innebär en form av förmögenhetsuppbyggnad hos den som mottagit stödet.

Regeringen anser liksom utredaren att gällande praxis vid återkrav av lokalstödet bör regleras i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Den praxis som tillämpas är rimlig med hänsyn till de regler som finns om återbetalning av statligt investeringsstöd inom andra områden. Av de tre tidsfrister på 5, 10 och 25 år som förekommer i dessa sammanhang kan tioårsfristen anses ansluta till preskriptionstiden för fordringar enligt 1 § preskriptionslagen (1981:130). Mot denna bakgrund anser regeringen att tio år är en lämplig tidsperiod under vilken återkrav skall kunna göras gällande. Riktmärke för det belopp som skall återbetalas bör även i

fortsättningen motsvara det beviljade stödet minskat med tio procent för varje år som har gått sedan stödet beviljades.

Försäljning eller ändrad användning av en lokal eller en anläggning kan således leda till krav på återbetalning av hela eller delar av beviljat stöd. Därför skall den som beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden till en lokal eller en anläggning förbinda sig att under tio år använda den lokal eller anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsattes när stödet beviljades.

Regeringen anser att det skall finnas en möjlighet att ansöka om medgivande till att ändra användningen av eller till att sälja en lokal eller en anläggning. Arvsfondsdelegationen beslutar i dessa ärenden. Ett skäl att lämna medgivande kan t.ex. vara om stödet har lämnats till lokaler och den aktuella fastighetens marknadsvärde sjunkit kraftigt sedan stödet beviljades.

Kammarkollegiet kan redan i dag besluta i frågor om återbetalning och befrielse från återbetalningsskyldighet. Ett ärende skall överlämnas till Kammarkollegiet för beslut om en myndighet kommer fram till att det finns skäl att överväga att mottagaren skall betala tillbaka stöd ur fonden. Finns det särskilda skäl får Kammarkollegiet besluta att mottagaren helt eller delvis befrias från återbetalningsskyldighet. Enligt regeringens beslut från år 1985, som reglerar dagens praxis för lokalstöd, är det däremot regeringen, d.v.s. inte Kammarkollegiet, som beslutar om återbetalning av lokalstöd som beslutats av regeringen.

Regeringen anser att Kammarkollegiet skall ansvara för alla ärenden som rör återbetalning eller befrielse från återbetalningsskyldighet. Enligt förslaget till ändrad rollfördelning mellan regeringen och Regeringskansliet skall regeringen inte besluta i ärenden som rör stödverksamhet till skillnad från gällande praxis. Ändringen innebär att handläggningsordningen blir densamma i samtliga ärenden om återbetalning av stöd. Konstruktionen av den föreslagna regleringen innebär vidare att Kammarkollegiet blir behörigt att redan från ikraftträdandet av bestämmelsen besluta även i de ärenden i vilka regeringen har beslutat om stöd. Kammarkollegiet får dock inte besluta om återbetalning av stöd till lokaler eller anläggningar om Arvsfondsdelegationen medgett undantag från villkoret att under minst tio år använda den lokal eller den anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsattes när stödet beviljades.

Tillgänglighet

Ett prioriterat arbetsområde inom handikappolitiken är att skapa ett tillgängligt samhälle för alla. Regeringen delar därför Barnombudsmannens uppfattning att det är viktigt att i stödärenden som avser lokaler och anläggningar kunna ställa krav på tillgänglighet. Det kan dock finnas situationer när det finns speciella skäl att göra avsteg från ett sådant krav. Regeringen föreslår därför att om inte något hindrar det eller om det av särskilda skäl är obehövligt skall Arvsfondsdelegationen som villkor för stöd föreskriva att lokaler och anläggningar skall vara anpassade för personer med funktionshinder, såväl barn och unga som vuxna.

Regeringens förslag: Prövningstillstånd införs vid överklagande till kammarrätten i mål enligt lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.

Skälen för regeringens förslag: Kammarkollegiets beslut kan i vissa fall överklagas till länsrätten. Detta gäller dels beslut om återbetalning av stöd och befrielse från återbetalning, dels beslut om avvisning av för sent inkommen ansökan om avstående av arv eller försäkringsbelopp.

I prop. 1993/94:133 Instansordningen m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolarna anförde regeringen bl.a. (s. 34) att prövningstillstånd i kammarrätt bör användas främst i de fall målet prövats av en förvaltningsmyndighet innan det prövats av länsrätt. I prop. 1997/98:101 Översyn av förvaltningsprocessen; en allmän regel om domstolsprövning av förvaltningsbeslut m.m. har regeringen uttalat följande (s. 79):

”Genom inledandet av instansordningsreformen (prop. 1993/94:133) och det fortsatta reformarbetet inom förvaltningsprocessen (prop. 1994/95:27 och prop. 1995/96:22) har tyngdpunkten i förvaltningsrättskipningen förskjutits nedåt. Den första domstolsprövningen sker numera som huvudregel i länsrätt i stället för kammarrätt. Samtidigt har krav på prövningstillstånd i ledet länsrätt – kammarrätt införts etappvis för ett stort antal måltyper. Införandet av krav på prövningstillstånd har även gällt måltyper som sedan tidigare prövades i länsrätt som första domstolsinstans. Krav på prövningstillstånd i kammarrätt har införts i så många författningar (över 300 författningar) att detta numera kan betraktas som huvudregel.”

Regeringen anser att även lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden skall omfattas av krav på prövningstillstånd i kammarrätt. Dels föregås länsrättens prövning av en prövning av Kammarkollegiet, dels saknas skäl att inte följa huvudregeln om krav på prövningstillstånd i ledet länsrätt – kammarrätt.

8 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2004. Ärenden angående fördelning av stöd handläggs enligt 8 § lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden i sin tidigare lydelse om ärendet har överlämnats till regeringen före ikraftträdandet. Beslut som avses i 28 §, samma lag, och som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

Ändringarna i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden föreslås träda i kraft den 1 juli 2004. Härigenom ges inblandade myndigheter tid för de förberedelser och de anpassningar som är nödvändiga innan lagen träder i kraft.

Regeringen föreslår att ärenden som har överlämnats till regeringen för beslut före ikraftträdandet prövas enligt äldre bestämmelser. Äldre bestämmelser föreslås även gälla vid överklagande av Kammarkollegiets beslut om beslutet har meddelats före den 1 juli 2004.

Förslaget att Kammarkollegiet skall lämna en redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfondens tillgångar innebär till viss del en ny uppgift för kammarkollegiet. Mycket av den information som skall ingå i årsredovisningen tas dock redan nu fram av kollegiet. Information som behövs för förvaltningsberättelsen ställs t.ex. samman som en del av underlaget för myndighetens årliga verksamhetsberättelse för kapitalförvaltningen. Det innebär att upprättande av den föreslagna redovisningen medför ett begränsat merarbete för Kammarkollegiet.

Regeringen anser att Arvsfondsdelegationen bör upprätta en verksamhetsberättelse. Även denna uppgift kan kräva en mindre resursökning till Arvsfondsdelegationen.

Kostnader för fördelning av stöd ur Allmänna arvsfonden skall enligt lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden betalas ur fonden enligt de grunder som regeringen bestämmer. Detsamma gäller för Kammarkollegiets kostnader för att förvalta och företräda fonden. De mindre kostnadsökningar som förslagen kan leda till kommer således att belasta Allmänna arvsfonden.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden

7 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.2.

Paragrafen är ny. Arvsfondsdelegationen skall ha en samlad strategi för uppföljning och utvärdering av beviljade stöd. Vid större utvärderingar skall, om inte särskilda skäl föreligger, vetenskaplig expertis anlitas. Detta innebär att utvärderingar av satsningar skall göras med anlitan av extern expertis i de fall nyttan av ett expertstöd kan antas uppväga kostnaderna härför. Detta borde som regel vara fallet vid utvärdering av större projekt.

8 §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.

Ändringarna innebär bl.a. att Arvsfondsdelegationen får ett direkt bemyndigande att utan beloppsbegränsning besluta om stöd ur Allmänna arvsfonden. Regeringen skall således inte fatta några beslut om stöd i enskilda ärenden. Möjligheten kvarstår för regeringen att ge annan myndighet i uppdrag att ansvara för fördelning av stöd inom särskilt angivet område. Som en förutsättning för att annan myndighet skall få ett sådant uppdrag krävs dock att särskilda skäl föreligger. Exempel på detta kan vara att den aktuella myndigheten har en unik kompetens inom ett specifikt område på vilket en särskild satsning skall göras. Särskilda skäl att låta annan myndighet fördela stöd till lokaler och anläggningar torde normalt inte föreligga. Regeringens beslut att uppdra åt annan myndighet att fördela stöd fattas efter förslag från Arvsfondsdelegationen. Besluten

skall avse en begränsad tidsperiod. Ett förslag från Arvsfondsdelegationen utgör således en nödvändig förutsättning för att regeringen skall kunna besluta om att delegera rätten att fördela stöd ur Allmänna arvsfonden till annan myndighet. Ett beslut om delegation kan exempelvis avse den tidsperiod under vilken Arvsfondsdelegationen planerar att en särskild satsning skall pågå.

8 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.

Paragrafen är ny. Personal i ett särskilt kansli inom Regeringskansliet handlägger stödärenden och är föredragande i Arvsfondsdelegationen. Enligt nuvarande reglering (4 a § förordningen [1994:952] om Allmänna arvsfonden) är personal i Socialdepartementet och Utbildningsdepartementet föredragande och utför kansligöromål åt Arvsfondsdelegationen. Avsikten med den föreslagna bestämmelsen är att personalen skall arbeta i *ett* kansli inom Regeringskansliet.

8 b §

Förslaget behandlas i avsnitt 5.

Paragrafen är ny. I *första stycket* anges att det är regeringen som utser ledamöterna i Arvsfondsdelegationen.

Andra stycket innehåller bestämmelser om representationen i Arvsfondsdelegationen. Till skillnad från den ordning som enligt praxis gäller i dag skall såväl ledamöter från Regeringskansliet som andra ledamöter ingå i Arvsfondsdelegationen. Ordföranden skall dock vara statssekreterare eller annan tjänsteman i Regeringskansliet. De ledamöter som inte arbetar i Regeringskansliet skall vara i majoritet och kan exempelvis komma från förvaltningsmyndigheter som ansvarar för frågor som rör barn, ungdomar eller funktionshindrade. De kan också hämtas från Barn- eller Handikappombudsmannen, från organisationer eller från andra sammanslutningar utanför myndighetsområdet. Då ledamöter utses är det viktigt att beakta att återkommande jävsituationer inom Arvsfondsdelegationen får negativa konsekvenser för arbetet och därför bör undvikas. Utomstående sakkunniga kan förordnas för visst angivet uppdrag.

Enligt *tredje stycket* skall ledamöterna i Arvsfondsdelegationen ha god kunskap om minst någon av Allmänna arvsfondens målgrupper. God kunskap innebär bl.a. en god överblick, verksamhetskunskap och goda omvärldskontakter.

9 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.3.

Paragrafen är ny och innebär bl.a. en reglering av den praxis som gäller i dag. I *första stycket* föreskrivs att den som beviljas stöd från Allmänna arvsfonden till lokaler eller anläggningar skall förbinda sig att under minst tio år använda den lokal eller anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsattes när stödet beviljades. Bestämmelsen har sin förebild i regler om statligt investeringsstöd, se bl.a. 12 § förordningen (2001:531) om statligt investeringsbidrag för nybyggnad av bostäder som upplåts med hyresrätt i områden med bostadsbrist.

Enligt *andra stycket* skall Arvsfondsdelegationen, om inte särskilt hinder möter eller om det inte av särskilda skäl är obehövt, som villkor för stöd föreskriva att lokalen eller anläggningen skall vara anpassad för personer med funktionshinder. Ett särskilt hinder mot en anpassning till personer med funktionshinder kan exempelvis vara en byggnads speciella karaktär. Om byggnadens eller anläggningens geografiska läge eller annat förhållande som i sig inte kan påverkas innebär att den inte är tillgänglig för personer med funktionshinder kan detta innebära att en anpassning är obehövlig.

9 b §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.3.

Paragrafen är ny. Genom bestämmelsen öppnas en möjlighet för Arvsfondsdelegationen att, om särskilda skäl föreligger, efter ansökan medge undantag i den förbindelse eller från de villkor som anges i 9 a § första stycket. Arvsfondsdelegationen kan exempelvis i efterhand lämna sitt medgivande till undantag från tioårsregeln i 9 a § utan att frågan om återbetalning aktualiseras. Även övriga villkor som föreskrivits skall i efterhand kunna ändras eller falla bort efter Arvsfondsdelegationens medgivande. En förutsättning för att medgivande skall kunna lämnas är att särskilda skäl föreligger. Ett sådant särskilt skäl kan vara att lokalen eller anläggningen inom tioårsperioden överläts till någon som fortsätter att använda lokalen eller anläggningen för samma ändamål som stödmottagaren.

11 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.4.

Bestämmelsen kompletteras med en skyldighet för den som beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden att, utöver en redovisning, på begäran av den myndighet till vilken redovisningen lämnats, även lämna sådant underlag som är nödvändigt för granskning av redovisningen.

12 §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.3.

I *första stycket punkt 2* görs ett tillägg, vilket är en följd av att 11 § kompletteras med en skyldighet att på begäran lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen.

I ett nytt *andra stycke* föreskrivs att stöd till lokaler eller anläggningar helt eller delvis skall återbetalas om lokalen eller anläggningen inom en tioårsperiod från det att stödet beviljades får ändrad användning eller säljs utan Arvsfondsdelegationens medgivande. Ett exempel på skäl till att lämna ett sådant medgivande kan vara om stödet har lämnats till lokaler och den aktuella fastighetens marknadsvärde sjunkit kraftigt sedan stödet beviljades. Enligt 13 § är det Kammarkollegiet som beslutar om återbetalning eller befrielse från återbetalning.

16 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.1.

Paragrafen är ny. Kammarkollegiet skall varje år till regeringen lämna en redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfonden som avser det senast avslutade räkenskapsåret. Redovisningen skall lämnas i

Kammarkollegiets årsredovisning. Bestämmelserna i donationsförordningen (1998:140) om en myndighets förvaltning av egendom som tillhör en stiftelse bör kunna användas till ledning för vad redovisningen skall innehålla. I dessa bestämmelser anges bl.a. att en samlad redovisning skall lämnas för valda placeringsformer och avkastningen (jfr 19 §).

28 §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.4.

Ett krav på prövningstillstånd i ledet länsrätt – kammarrätt införs vid överklagande av de beslut som kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I övrigt görs en styckeindelning samt byts ”till länsrätten” ut mot ”hos allmän förvaltningsdomstol”, vilket är en anpassning till den terminologi som används efter instansordningsreformen inom förvaltningsprocessen.

31 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.3.

I bestämmelsen görs ett tillägg med innebörden dels att regeringen till riksdagen skall redovisa hur Allmänna arvsfonden har förvaltats under föregående räkenskapsår, dels att Kammarkollegiets redovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfonden skall fogas till regeringens redovisning till riksdagen.

Sammanfattning av betänkandet Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen (SOU2002:19)

Prop. 2002/03:136
Bilaga 1

Utredningens uppdrag har bl.a. varit att se över Allmänna arvsfondens och Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning och att överväga alternativa organisationsmodeller för fondens och delegationens verksamhet. Utredaren skall lämna de förslag till författningsändringar och förändringar i övrigt som översynen kan ge anledning till.

Allmänna arvsfonden – tillkomst, ändamål, förvaltning och stödgivning

Allmänna arvsfondens ändamål är att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar och personer med funktionshinder. Stöd ur fonden skall i första hand lämnas till verksamhet som är nyskapande och utvecklande. Allmänna arvsfonden kom till genom ett beslut av 1928 års riksdag i samband med att kusiner och avlägsnare släktingar uteslöts från arvsrätt.

Kammarkollegiet bevakar arvsfondens intressen och förvaltar tillgångarna som en särskild fond. Kammarkollegiet har också vissa andra uppgifter för fonden, inkl. utbetalning av beviljade medel.

Ärenden om stöd ur Allmänna arvsfonden handläggs av Arvsfondsdelegationens kansli, som organisatoriskt är placerat inom Socialdepartementet respektive Justitiedepartementet. Beslut om stöd fattas normalt av Arvsfondsdelegationen. Den övergripande beslutanderätten i ärenden som rör arvsfonden har dock regeringen, som också beslutar om stödgivning som överstiger 300 000 kr eller är av principiell betydelse. Även andra myndigheter, främst Ungdomsstyrelsen, har fått i uppdrag att besluta om fördelning av vissa medel ur fonden.

Sammanlagt drygt 200 miljoner kronor per år delas ut till olika projekt. Fonden får årligen närmare 2 000 ansökningar om stöd; ungefär 500 beviljas stöd.

Verksamheten regleras i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden och förordningen (1994: 952) om Allmänna arvsfonden.

Rättslig ställning, redovisning och revision

Utredningen har haft i uppdrag att kartlägga och analysera de regler som gäller för Allmänna arvsfondens och Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning, redovisning och revision.

Utredningens analys visar att Allmänna arvsfondens rättsliga ställning är att den är en självständig och självvägande förmögenhetsmassa av allmännyttig karaktär. Fonden är en egen juridisk person.

Gällande regler ger ingen möjlighet att granska Allmänna arvsfonden som eget revisionsobjekt. Arvsfonslagen saknar egna regler om redovisning och revision av arvsfonden. Allmänna arvsfonden faller vidare utanför området för statlig revision; den är varken myndighet eller stiftelse och den ingår inte i någon myndighets årsredovisning. Fonden omfattas inte av andra generella regler om revision för juridiska personer.

Allmänna arvsfonden bör likväl vara föremål för sedvanlig revision. Revision av fonden måste regleras i lag. En regel att Riksrevisionen granskar årsredovisningen för Allmänna arvsfonden bör införas i arvsfondslagen. En förutsättning för revision är att en redovisningskyldighet för arvsfonden också införs. En skyldighet bör införas för Kammarkollegiet, som förvaltar arvsfonden, att lämna en årsredovisning för kapitalförvaltning av arvsfonden. Årsredovisningen bör upprättas enligt årsredovisningslagen (1995:1554). Det innebär att den utöver det bokslut som nu lämnas kommer att innehålla en förvaltningsberättelse.

Allmänna arvsfondens avkastning skall inte användas för att ersätta annan finansiering av statlig verksamhet eller till att finansiera ordinarie kommunal verksamhet. Fonden bör bl.a. med hänsyn till detta, pedagogiska skäl och dess rättsliga ställning inte redovisas bland statens tillgångar i Årsredovisningen för staten. Fonden bör inte heller ingå i den sammanställning av statliga sektorn som också redovisas av regeringen.

Arvsfondsdelegationens rättsliga ställning är att den är en myndighet direkt under regeringen; delegationen tillhör gruppen nämndmyndigheter. Delegationen har undantagits, i likhet med flera andra myndigheter av denna typ, från ett antal generella regler om myndigheters ledning och om resultatstyrning. Bland annat lämnar inte delegationen någon årsredovisning och verksförordningens regler om ledning och om styrelsens uppgifter och ansvar gäller inte för delegationen. Undantagen för delegationens del är relativt omfattande.

Ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter utsedda av regeringen utgör tillsammans Arvsfondsdelegationens ledning. Nämndmyndighetsformen är lämplig för Arvsfondsdelegationen, eftersom dess myndighetsutövande handläggning förutsätter ett kollektivt beslutsfattande.

Eftersom Arvsfondsdelegationen är en myndighet under regeringen har RRV redan nu enligt gällande regler rent formellt möjlighet att granska delegationen, trots att delegationen är undantagen från kravet att lämna årsredovisning. Granskningen kan bara ha formen av en effektivitetsrevision. För att RRV:s granskning av Arvsfondsdelegationen skall vara motiverad behöver dock delegationens ledningsansvar förtydligas. Detta kan ske genom att regler i 13 § 2 i verksförordningen om styrelsens ansvar för åtgärder med anledning av RRV:s revisionsrapporter tillämpas på delegationen.

Den årliga skrivelsen om fördelningen av arvsfondsmedel som regeringen lämnar till riksdagen bör även i fortsättningen vara grunden för styrningen av verksamheten med arvsfonden. Redovisningen bör utvecklas till att ge en samlad bild av all verksamhet med Allmänna arvsfonden. Redovisningen bör innehålla en reviderad årsredovisning för kapitalförvaltningen av fonden. Den bör också innehålla en samlad redovisning av regeringens och myndigheters användning av fondmedel. Som underlag för skrivelsen bör Arvsfondsdelegationen lämna en årlig verksamhetsberättelse med en samlad redovisning av alla myndigheters stödgivning från Allmänna arvsfonden. Delegationens undantag från kravet att lämna en fullständig årsredovisning bör bestå. Riksrevisionen förutsätts granska delegationens verksamhetsberättelse.

Utredningen skall överväga alternativa modeller för fondens och delegationens verksamhet. Utredaren skall föreslå den modell som bäst tillgodoser intentionerna bakom lagen om Allmänna arvsfonden och samtidigt löser de problem som identifierats.

Utredningen anser att intentionerna bakom lagen om Allmänna arvsfonden gagnas bäst av en organisationsmodell som präglas av god omvärlds- och verksamhetskunskap, enhetlig handläggning och hög kostnadseffektivitet.

Utredningen har närmare övervägt följande modeller:

- En utveckling av nuvarande Arvsfondsdelegationen som en nämndmyndighet inom Regeringskansliet.
- En placering av Arvsfondsdelegationen som nämndmyndighet hos Kammarkollegiet antingen för stödgivningen enbart eller för alla uppgifter utom kapitalförvaltning. Kapitalförvaltningen skulle bli kvar som delar av Kammarkollegiets organisation.
- En placering av Arvsfondsdelegationen som nämndmyndighet hos annan myndighet. Myndigheten ges inte något ansvar för de arvsfondsfrågor som f.n. hanteras på Kammarkollegiet.

Utredningen har därvid konstaterat att en beslutsdelegation för arvsfondsfrågor hos någon myndighet inte skall ge arvsfonden som sådan en tillräckligt tydlig framtoning.

Som ny organisationsmodell föreslås en utveckling av nuvarande Arvsfondsdelegationen som en nämndmyndighet inom Regeringskansliet. Störst vikt har vid denna bedömning lagts vid att delegationen och dess kansli skall ha tillgång till allsidig verksamhetskunskap, goda omvärldskontakter och en bred och effektiv beredningsprocess. Utredningen anser dock att hänsyn måste tas till argumenten mot att placera myndighetsutövande verksamhet inom Regeringskansliet.

Utredningens slutsats är att Arvsfondsdelegationen bör utvecklas så att roller och steg i beslutsprocessen renodlas och möjligheterna att på ett tydligt sätt utkräva ansvar främjas samtidigt som de för verksamheten viktiga fördelarna med en placering med Regeringskansliet som värdmyndighet värnas.

Följande förändringar behöver genomföras i regeringens och delegationens roller för att uppnå detta:

- Regeringens roll fokuseras ytterligare på principiella och övergripande frågor i arvsfondsverksamheten.
- Arvsfondsdelegationens beslutanderätt utvidgas till att omfatta väsentligt högre belopp.
- Arvsfondsdelegation ges en ändrad sammansättning.
- Omfattningen av delegation av Arvsfondsdelegationens ärenden till ordföranden och vice ordföranden begränsas.
- Arvsfondsdelegationens sammanhållande roll för information, uppföljning, utvärdering och redovisning förstärkas.

Ett sammanhållet kansli, skilt från beredningen av regeringsärenden, skulle också kunna övervägas för Arvsfondsdelegationen.

Den nuvarande arvsfondsverksamheten vid Kammarkollegiet bör inte förändras. Dock bör regeringen särskilt följa upp Kammarkollegiets kapitalförvaltning av Allmänna arvsfonden. Skälen är att fonden saknar en fristående företrädare i förhållande till Kammarkollegiet vid beslut om kapitalförvaltningen och att det är regeringen som anger den närmare ramen för kollegiets kapitalförvaltning.

Kretsen av myndigheter som fördelar stöd ur fonden bör hållas begränsad. En mer omfattande delegering av stödfördelning till andra myndigheter än Arvsfondsdelegationen kan befaras ge fonden en otydlig profil och skapa oklarhet om den grundläggande skillnaden mellan medel ur arvsfonden och statliga anslagsmedel. Det kan därför vara bättre att vid behov komplettera delegationens sekretariat med personer med erfarenhet och kompetens som är anpassad för det särskilda behovet. Myndigheter som fördelar stöd ur fonden skall välja ett arbetssätt som ger arvsfonden en tydlig framtoning vid stödgivningen.

Uppföljning och utvärdering av stöd ur Allmänna arvsfonden

Utredaren skall överväga och föreslå metoder som kan påvisa långsiktiga effekter av projekt som genomförs med stöd ur Allmänna arvsfonden. Utredningen har valt att överväga uppföljning och utvärdering av stödet från arvsfonden som helhet. Ställningstagandet har vuxit fram i kontakter med expertmyndigheter, Arvsfondsdelegationen, andra berörda myndigheter och arvsfondens målgrupper.

Den samlade bilden av uppföljning och utvärdering av stödet från arvsfonden är enligt utredningens bedömning positiv. Arbetet med uppföljning, utvärdering och erfarenhetsåterföring har också utvecklats under senare år.

En samlad strategi för uppföljning, utvärdering och erfarenhetsåterföring behöver dock tas fram av Arvsfondsdelegationen. Strategin bör bygga på en systematisk uppföljning av projekt som får stöd från arvsfonden och på generella metoder för utvärdering. Ändamålsbestämelsen i arvsfondslagen ger målgrupperna en särskild betydelse vid utvärdering av stödets effekter. Extern vetenskaplig expertis bör anlitas vid alla större utvärderingar.

Viktiga syften med strategin bör vara dels att identifiera vilka metoder som fungerar för nyskapande och utvecklande verksamhet och under vilka betingelser, dels att peka ut områden och frågor där stödet från arvsfonden kan väntas ge begränsat resultat och som därför inte bör prioriteras.

Utvärderingsinsatserna bör vidare inriktas på

- områden där effekter kan identifieras till rimlig kostnad
- områden där insatserna kan ge mest nytta i form av ökade kunskaper om hur arvsfondsstödet kan användas för att främja nyskapande och utvecklande verksamhet
- utvärderingsfrågor som målgrupperna upplever som särskilt angelägna och

- erfarenhetsåterföring som sprider kunskap om uppnådda effekter och som visar hur processerna inom utvecklingsarbetet går till.

Regeringens redovisning till riksdagen

Utredaren skall överväga om regeringen bör avsätta medel, och i så fall hur stor del av de utdelningsbara medlen, för områden som är angelägna att utveckla. Utredningen har valt att i samband med detta uppdrag överväga den årliga skrivelsens innehåll och uppbyggnad och möjligheterna att jämföra mellan åren och följa olika teman eller satsningar över tiden. Skälet är de synpunkter som finns i Riksdagens revisorers rapport.

Regeringen bör även i fortsättningen avsätta medel till särskilda satsningar. Andelen av arvsfondsmedlen som avsätts till satsningar bör inte ökas markant jämfört med senare år. En minskning av de sammanlagda medel som är tillgängliga för stödgivning bör i första hand leda till en begränsning av omfattningen av de särskilda satsningarna.

En tydligare redovisning bör göras av vilken effekt övriga prioriteringar som anges årligen av regeringen får vid stödgivningen. Syftet med dessa prioriteringar bör klargöras.

Redovisningen i den årliga skrivelsen bör ses över och göras mer åskådlig. Nyttan av att presentera beslutade projekt just i form av en utförlig bilaga till den årliga skrivelsen bör övervägas. Programmet för uppföljning, utvärdering och erfarenhetsåterföring bör vara en central del i skrivelsen.

Alla myndigheters verksamhet med arvsfonden bör redovisas. Redovisningen av medelshanteringen på Kammarkollegiet bör kompletteras med en tydlig flerårig redovisning av hur de utdelningsbara medlen utvecklas och disponeras.

Krav på auktoriserad eller godkänd revisor

Utredningen skall överväga behovet av ett krav att stödmottagarnas redovisningar för hur de beviljade medlen använts skall vara bestyrkta av en auktoriserad eller godkänd revisor. Utredningen skall också föreslå hur ett sådant krav bör utformas, om den anser att kravet bör införas.

Inget krav införs på att den ekonomiska redovisningen av stöd från arvsfonden skall vara bestyrkt av en auktoriserad eller godkänd revisor. Ett sådant krav är ovanligt för projektbidrag från staten eller andra stödgivare inom dessa områden. Inga problem har påtalats med den ekonomiska redovisningen av arvsfondsprojekt som skulle avhjälpas väsentligen genom ett generellt krav på ett externt bestyrkande av den ekonomiska redovisningen.

Istället bör Arvsfondsdelegationen och andra myndigheter som beslutar om stöd ur fonden ges rätt enligt förordning att begära från den som har tagit emot stöd ur Allmänna arvsfonden det underlag som behövs för granskning av deras redovisning. Liknande regler finns för statligt stöd.

Arvsfondsdelegationen bör undersöka om informationen till de förtroendevalda revisorerna om förutsättningarna för bestyrkande bör

Reglering av praxis för lokalstödet

Utredaren skall överväga om och på vilket sätt regeringens och Arvsfondsdelegationens praxis om villkor för stödet till anläggningar och lokaler skall bli föremål för reglering.

Nuvarande praxis om återbetalning av lokalstödet är rimlig i förhållande till författningsregler om återkrav av statligt stöd till investeringar. Gällande praxis bör dock regleras i lag.

Den som beviljas stöd från arvsfonden till lokaler och anläggningar skall förbinda sig att under en tid av tio år använda den lokal eller anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsattes när stödet beviljades. Om lokalen eller anläggningen får ändrad användning eller säljs inom tioårsperioden skall stödet återbetalas helt eller delvis. Som riktmärke bör gälla att det belopp som skall återbetalas minskas med tio procent för varje år som gått sedan stödet beviljades. Om det finns särskilda skäl kan stödmottagaren befrias från återbetalningsskyldigheten.

En möjlighet bör införas att söka om medgivande att ändra användningen av eller sälja en lokal. Arvsfondsdelegationen bör besluta i dessa ärenden.

Utredningens arbete

Utredningen har samrått med Kammarkollegiet och Arvsfondsdelegationens kansli med Ungdomsstyrelsen och andra berörda myndigheter och med organisationer som bedriver ideell verksamhet till förmån för fondens målgrupper. Utredningen har också haft kontakt med Riksrevisionsverket.

Viktiga källor för utredningens arbete har varit den granskning av Allmänna arvsfonden som gjorts av Riksdagens revisorer och de analyser och synpunkter som olika remissinstanser bidragit med under granskningen.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningens förslag kan innebära en mindre ökning av kostnaderna för arvsfondsverksamheten hos Arvsfondsdelegationen (se avsnitt 4.5.3 och 7.5) och Kammarkollegiets fondbyrå (se avsnitt 4.4.2 och 6.5.3). I övrigt har förslagen inga samhällsekonomiska konsekvenser. Förslagen har inga konsekvenser för de områden som räknas upp i 15 § kommittéförordningen.

Författningsförslag

Utredningens föreslår ändringar i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden och förordningen (1994:952) om Allmänna arvsfonden.

Författningsförslag i betänkandet Allmänna
arvsfonden och Arvsfondsdelegationen
(SOU2002:19)

Prop. 2002/03:136
Bilaga 2

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:243) om allmänna arvsfonden

dels att 11, 12 och 31 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 10 a och 16 a §§ och en ny rubrik före 10 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

***Förbindelse vid stöd till lokaler
och anläggningar***

10 a §

Den som beviljas stöd från arvsfonden till lokaler och anläggningar skall förbinda sig att under en tid av tio år använda den lokal eller anläggning som stödet avser för det ändamål och med de villkor som förutsattes när stödet beviljades.

11 §

Den som beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden skall föreläggas att inom viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen redovisa hur medlen har använts.

På begäran av den myndighet till vilken redovisningen lämnats skall den som har tagit emot stöd lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen.

12 §

Stöd ur fonden skall betalas tillbaka

1. om stödet inte har förbrukats inom angiven tid eller för avsett ändamål,

2. om mottagaren inte inom föreskriven tid har lämnat redovisning enligt 11 §,

3. om mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att stöd ur fonden har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta.

Stöd till lokaler eller anläggningar skall återbetalas helt eller delvis om lokalen eller

anläggningen får ändrad användning eller säljs inom tioårsperioden utan Arvsfondsdelegationens medgivande.

Prop. 2002/03:136
Bilaga 2

16 a §

Kammarkollegiet skall varje år före februari månads utgång till regeringen lämna en årsredovisning för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfonden avseende det senast avslutade räkenskapsåret. Årsredovisningen skall upprättas enligt årsredovisningslagen (1995:1554). Riksrevisionen granskar årsredovisningen för kapitalförvaltningen av Allmänna arvsfonden.

31 §

Regeringen skall varje år före juni månads utgång lämna redovisning till riksdagen för hur medel från Allmänna arvsfonden fördelats under föregående budgetår samt ange den kommande inriktningen av stödet.

Regeringen skall varje år före juni månads utgång lämna redovisning till riksdagen för hur Allmänna arvsfonden har förvaltats och hur stöd från fonden har fördelats under föregående räkenskapsår samt ange den kommande inriktningen av stödet. *Till redovisningen skall fogas en årsredovisning för kapitalförvaltningen av fonden.*

Förslag till
Förordning om ändring i förordningen (1994:952) om
Allmänna arvsfonden

Prop. 2002/03:136
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:952) om allmänna arvsfonden

dels att 3 och 4 c §§ skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas en nya paragraf, 4 e § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Arvsfondsdelegationen skall till regeringen lämna över ärenden om stöd ur Allmänna arvsfonden,

a) om ärendet är av principiell betydelse eller annars av större vikt, eller

b) när delegationen anser att stöd bör lämnas i ärendet med mer än 300 000 kr, om inte regeringen i fråga om fördelning av stöd för ett särskilt ändamål har bestämt något annat.

b) när delegationen anser att stöd bör lämnas i ärendet med mer än *en miljon* kr om inte regeringen i fråga om fördelning av stöd för ett särskilt ändamål har bestämt något annat.

4 c §

Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag skall inte tillämpas på Arvsfondsdelegationen.

Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag skall inte tillämpas på Arvsfondsdelegationen.

Arvsfondsdelegationen skall varje år före februari månads utgång till regeringen lämna en verksamhetsberättelse med en samlad redovisning av myndigheters stödgivning från Allmänna arvsfonden avseende det senast avslutade räkenskapsåret.

4 e §

Arvsfondsdelegationen beslutar om åtgärder med anledning av Riksrevisionens revisionsrapporter.

Remissinstanser till betänkandet Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen (SOU2002:19)

Prop. 2002/03:136
Bilaga 3

Riksdagens revisorer, Göta hovrätt, Kammarrätten i Stockholm, Kammarkollegiet, Statskontoret, Ungdomsstyrelsen, Socialstyrelsen, Statens Folkhälsoinstitut, Hjälpmedelsinstitutet, Barnombudsmannen, Arvsfondsdelegationen, Ekonomistyrningsverket (ESV), Riksrevisionsverket (RRV), Juridiska institutionen, Uppsala universitet, Statens kulturråd, Integrationsverket, Rädda Barnen, Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO), De Handikappades Riksförbund (DHR), Svenska Kommunförbundet, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU), Riksförbundet BRIS – Barnens rätt i samhället, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH), Röda Korsets Ungdomsförbund, Stiftelsen KFUM Söder Fryshuset, Svenska Handikappidrottsförbundet (SHIF), Synskadades Riksförbund (SRF), Teater X i Malmö, Turkiska Ungdomsförbundet, Unga Allergiker.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 maj 2003

Statsministern Persson, statsråden Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, J.O. Karlsson, H. Karlsson, Lund, Nykvist, Nuder, Johansson, Hallengren, Björklund

Föredragande: statsrådet Johansson

Regeringen beslutar proposition 2002/03:136 Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationens organisation m.m.